

قَالَ الصَّادِقُ ع: ذَكَرَ الْمَوْتَ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِي النَّفْسِ وَ يَقْطَعُ مَنَابِتَ الْعَقْلَةِ وَ يُقْوِي النَّفْسَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ مُصْبِحَ الشَّرِيعَةِ، ص ١٧١.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: أَفْضَلُ الرُّهْدِ فِي الدُّنْيَا ذِكْرُ الْمَوْتِ وَ أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ ذِكْرُ الْمَوْتِ وَ أَفْضَلُ التَّفَكُّرِ ذِكْرُ الْمَوْتِ فَمَنْ أَثْقَلَهُ ذِكْرُ الْمَوْتِ وَجَدَ قَبْرَهُ رَوْضَةً مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ جَامِعِ الْأَخْبَارِ، ص ١٦٥.

في الزبور

من فرغ نفسه بالموت هانت عليه الدنيا سعد السعود، ص ٥٢.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: مَنْ ذَكَرَ الْمَوْتَ رَضِيَ مِنَ الدُّنْيَا بِالْيَسِيرِ نَحْجِ الْبَلَاغَةِ، حِكْمَتِ ٣٤٩.

٢. امر يقيني ولي مشكوك

قَالَ الصَّادِقُ ع: مَا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَقِينًا لَا شَكَّ فِيهِ أَشْبَهَ بِشَكِّ لَا يَقِينَ فِيهِ مِنَ الْمَوْتِ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه، ج ١،

ص ١٩٤.

٣. زندگي يا مرگ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: يَا أَبَا ذَرٍّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونَةٌ مَا فِيهَا إِلَّا مَنْ ابْتَغَى بِهِ وَجْهَ اللَّهِ أَمَالِي طَوْسِي، ص ٥٣١.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ هُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ روم/ ٧.

کار کردن و کشاورزی امام باقر (ع) در هوای گرم مدینه با بدن فربه و اعتراض آن صوفی و جواب اما. (ارشاد؟؟؟)

به امام صادق (ع) گفت: از دنیا خسته شده‌ام آرزوی مرگ می‌کنم. امام فرمود: تعیش فتطیع خیر لك من تموت فلا تعصي ولا تطيع

١. مرگ

١. یاد مرگ

پیامبر (ص) به مجلسی عبور کرد که همه در حال خوشی و خنده بودند فرمود:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: شَبِهُوا مَجْلِسَكُمْ بِذِكْرِ مَكْدَرِ اللَّذَاتِ قَالُوا وَ مَا مَكْدَرِ اللَّذَاتِ قَالَ الْمَوْتُ بِمَجْمُوعَةِ وِرام، ج ١، ص ٢٦٨.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: أَكْثَرُوا مِنْ ذِكْرِ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ يَمْحُصُ الذُّنُوبَ وَ يَزْهَدُ فِي الدُّنْيَا بِمَجْمُوعَةِ وِرام، ج ١، ص ٢٦٩.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعْظَا بِمَجْمُوعِهِ وِرام، ج ١، ص ٢٦٩.

سوال شد از رسول الله (ص) از زیرک‌ترین مردم فرمود:

اکثرهم ذکر الموت ... محجه البيضاء، ج ٨، ص ٢٤١

قَالَ الصَّادِقُ ع: مَنْ كَانَ كَفُنُهُ مَعَهُ فِي بَيْتِهِ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْعَافِلِينَ تَهْذِيبِ الْأَحْكَامِ، ج ١، ص ٤٤٩.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: كَيْفَ تَنْسَى الْمَوْتَ وَ آثَارَهُ تَذَكَّرْ غُرُوحِ الْحَكَمِ، ص ١٦٢.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: كَيْفَ عَفَلْتُمْكُمْ عَمَّا لَيْسَ يُعْفَلُكُمْ نَحْجِ الْبَلَاغَةِ، حَطْبَهُ ١٨٨.

ما من عبد أكثر ذكر الموت الا احبى الله قلبه و هون عليه الموت ميزان، ج ٩، ص ٢٤٦

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص كَثِيرًا مَا يُوصِي أَصْحَابَهُ بِذِكْرِ الْمَوْتِ أَمَالِي مَفِيدِ، ص ٢٦٣.

یکی از فلسفه‌های تشییع جنازه یاد مرگ شمرده شده.

قَالَ الصَّادِقُ ع: إِذَا أَنْتَ حَمَلْتَ جَنَازَةً فَكُنْ كَأَنَّكَ أَنْتَ الْمَحْمُولُ كَافِي، ج ٣، ص ٢٥٨.

قَالَ الْكَاطِمُ ع: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الصَّادِقِ ع فَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ الدُّنْيَا فَاَتَمَنَى عَلَى اللَّهِ الْمَوْتَ فَقَالَ تَمَنَّيَ الْحَيَاةَ لِتَطِيعَ لَا لِتَعْصِي فَلَانَ تَعِيشَ فَتَطِيعَ خَيْرٌ لَكَ مِنْ تَمَوْتَ فَلَا تَعْصِي وَ لَا تَطِيعَ عِيُونَ أَخْبَارِ الرِّضَا، ج ٢، ص ٣.

کنونت که چشم است اشکی بیار

زبان در دهانست عذری بیار

غنیمت شمار این گرامی نفس

که بی مرغ قیمت ندارد قفس

دانشمندی برای عالمی تلاشها می کرد و می گفت: میدانیم که او می میرد لکن تلاشها برای این

است که يك كلمه لا اله الا الله

بیشتر بگوید.

٤. مرگ پیروزی طبیعت بر خدانیست

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَ مَا نَحْنُ بِمَسْمُوقِينَ وَاقعه/ ٦٠.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَيَاةَ مَلِكًا / ٢.

١٤ مرتبه در قرآن کلمه توفی بمعنا يتحويل گرفتن بکار رفته.

مرگ همگانی است. كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ آل عمران/ ١٨٥.

وَ مَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَنْبِيَاءَ / ٣٤.

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ نَسَاءً / ٧٨.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فَلَوْ أَنَّ أَحَدًا يَجِدُ إِلَى الْبَقَاءِ سُلْمًا أَوْ لِدْفَعِ الْمَوْتَ سَبِيلًا لَكَانَ ذَلِكَ

سَلِيمَانَ بْنَ دَاوُدَ ع الَّذِي سُحِّرَ لَهُ مَلِكُ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ نَهْجِ الْبَلَاغَةِ، خطبه ١٨٢.

٥. نحوه رویکرد

١. اشتیاق

١. نمونه ها

١. زیارت امین الله

١. زیارت امین الله

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: مُشْتَاقَةٌ إِلَى فَرَحَةِ لِقَائِكَ كَامَلًا زِيَارَاتٍ، ص ٣٩.

٢. امام حسین (ع) در روز عاشورا

امام حسین (ع) هرچه به ظهر عاشورا نزدیک تر می شد برافروخته تر می شد.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: لَمَّا اشْتَدَّ الْأَمْرُ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع نَظَرَ إِلَيْهِ مِنْ كَانِ مَعَهُ

فَإِذَا هُوَ بِخِلَافِهِمْ لِأَنَّهُمْ كَلِمًا اشْتَدَّ الْأَمْرُ تَغَيَّرَتْ أَلْوَانُهُمْ وَ ارْتَعَدَتْ فَرَائِصُهُمْ وَ وَجِبَتْ قُلُوبُهُمْ وَ كَانِ

الْحُسَيْنِ ع وَ بَعْضٌ مِنْ مَعَهُ مِنْ خِصَائِصِهِ تَشْرَقُ أَلْوَانُهُمْ وَ تَهْدِي جَوَارِحُهُمْ وَ تَسْكُنُ نَفُوسُهُمْ

مَعَانِيَا لِأَخْبَارٍ، ص ٢٨٨.

٣. کلام امام خمینی

امام خمینی من با قلبی مطمئن و روحی شاد

٤. میرزا جواد آقا تهرانی

میرزا جواد آقا تهرانی: من در اشتیاق مرگم هستم.

٥. آیه الله مدرس، تیرباران نواب صفوی

فیلم آیه الله مدرس: تیر باران نواب صفوی

٦. مشتاقان دیگر

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: مُشْتَاقَةٌ إِلَى فَرَحَةِ لِقَائِكَ كَامَلًا زِيَارَاتٍ، ص ٣٩.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: وَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا طَالِبٌ آتَسُّ بِالْمَوْتِ مِنَ الطِّفْلِ بِشَدِيٍّ أُمَّهُ نَهْجِ الْبَلَاغَةِ،

خطبه ٥.

کدام به تناسب طی کردن و پشت سر نهادن پایه‌ها آسیب خواهند دید آنکه بر روی پله اول است يك مقدار آسیب می‌بیند و آنکه بر روی پله دوم مقدار بیشتری و آنکه

۱. إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَ رَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ اطْمَأَنَّنُوا بِهَا يونس / ۷.

۲. قَالَ الصَّادِقُ ع: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي دَرٍّ فَقَالَ يَا أَبَا دَرٍّ مَا لَنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ فَقَالَ لِأَنَّكُمْ عَمَرْتُمُ الدُّنْيَا وَ أَخْرَجْتُمُ الْآخِرَةَ فَتَكْرَهُونَ أَنْ تُنْقَلُوا مِنْ عُمْرَانٍ إِلَى خِرَابٍ فَقَالَ لَهُ فَكَيْفَ تَرَى قُدُومَنَا عَلَى اللَّهِ كَافِي، ج ۲، ص ۴۵۸.

قَالَ الصَّادِقُ ع: أَمَّا الْمُحْسِنُ مِنْكُمْ فَكَالْعَائِبِ يَتَقَدَّمُ عَلَى أَهْلِهِ وَ أَمَّا الْمُسِيءُ مِنْكُمْ فَكَالَابِقِ يُرَدُّ عَلَى مَوْلَاهُ كَافِي، ج ۲، ص ۴۵۸.

۱. دلایل ترس از مرگ

۱. جهل مرگ

جهل به مرگ: قَالَ الْجَوَادُ ع: لَانْهُمْ جَهْلُهُمْ فِكْرَهُوهُ وَ لَوْ عَرَفُوهُ وَ كَانُوا مِنْ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَاحْبُوهُ مَعَانِيَا لَآخِبَارٍ، ص ۲۹۰.

خیال می‌کنند رو به؟؟؟؟ می‌رود.

۲. نداشتن توشه

نداشتن توشه: پیامبر به شخصی فرمود: چون مالت را در راه خدا ندادی

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ مَا لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أُحِبُّ الْمَوْتَ فَقَالَ لَهُ أَلَيْكَ مَالٌ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَقَدَّمْتَهُ قَالَ لَا قَالَ فَمِنْ نَمٍّ لَا تُحِبُّ الْمَوْتَ لِأَنَّ قَلْبَ الرَّجُلِ عِنْدَ مَتَاعِهِ خِصَالِ صَدُوقٍ، ج ۱، ص ۱۳.

۳. گناه داشتن

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: لَمَّا أَرَادَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى قَبْضَ رُوحِ إِبْرَاهِيمَ ع أَهْبَطَ إِلَيْهِ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا مَلَكُ الْمَوْتِ أَدَاعٍ أَمْ نَاعٍ فَقَالَ بَلْ دَاعٍ يَا إِبْرَاهِيمُ فَأَجَبَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ ع فَهَلْ رَأَيْتَ خَلِيلًا يُمِيتُ خَلِيلَهُ قَالَ فَارْجِعْ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى وَفَّ بِيَنَّ يَدِي اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ فَقَالَ إِيَّاهِي قَدْ سَمِعْتُ مَا قَالَ خَلِيلُكَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ يَا مَلَكُ الْمَوْتِ اذْهَبْ إِلَيْهِ وَ قُلْ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ حَبِيبًا يَكْرَهُ لِقَاءَ حَبِيبِهِ إِنْ الْحَبِيبُ يُحِبُّ لِقَاءَ حَبِيبِهِ أُمَالِي صَدُوقٍ، ص ۱۹۶.

هرچه به ظهر عاشورا نزدیک می‌شدند

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: تَشْرُقُ أَلْوَانُهُمْ وَ تَهْدِي جَوَارِحُهُمْ وَ تَسْكُنُ نَفُوسُهُمْ مَعَانِيَا لَآخِبَارٍ، ص ۲۸۸.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فَرْتُ وَ رَبُّ الْكَعْبَةِ الْمُنَاقِبِ، ج ۲، ص ۱۱۹.

و كان علي (ع) يقول: وددت انه قد امبعث اشقاكم فحضب هذه من هذه يعني لحيته بدمه صواعق محرمه، ص ۷۴، به نقل از معادشناسی، ج ۱، ص ۶۹

امام حسین (ع) در ساعات آخر عمر الهی رضی بقضاک تسلیمًا لامرک لا معبود سواک حکیم هیدجی استاد آخوند ملا علی همدانی در وصیت نامه خود نوشته اگر پول داشتم می‌دادم که شب مرگ من سوری بخورید که شب وصال من است.

۲. ترس

دنیا همچون نرده بانی است که در زیر پای انسانها قرار گرفته است و انسانها بعضا بر روی پله‌هاول قرار دارند و بعضا بر روی پله دوم و بعضا بر روی پله‌های دیگر. آنچه مسلم است، اینست که عاقبت زین نرده بان افتادن است و عاقبت مرگ این نرده بان را از زیر پای انسان بیخبر و بدون اطلاع از قبل خواهد کشید، طبیعتا انسانها هر

گناه داشتن:

وَ لَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ جَمْعَهُ / ۷.

۴. علاقه مفراط به دنیا

علاقه مفراط به دنیا

۵. عدم توکل بخدا

نداشتن توکل به خداوند: می گوید بچه هام چطور خواهند شد. درحالیکه

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ زمر/ ۳۶.

۶. غفلت از لطف و حکمت خدا

غفلت از الطاف الهی و حکمت الهی که او مهربان است، حکیم است.

۷. نداشتن انس و آمادگی

نداشتن انس و تمرین (کسانی که در کنار فرودگاه خانه دارند با صدای هویما مانوس می شوند.

کسانی که همسایه قبرستان هستند راحت زندگی می کنند. اما کسانی که از کلمه احتضار غسل خانه، قبر و مردن فرار می کردند حالا توان شنیدن ندارند.

۶. در دیدگاه معصومین (علیهم السلام)

النبي (ص): مرگ همچون بیرون آمدن طفل از شکم مادر.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: أَنَّ الْمَوْتَ عِنْدِي بِمَنْزِلَةِ الشَّرْبَةِ الْبَارِدَةِ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْحَرِّ اخْتِصَاصٌ مَفِيدٌ،

ص ۱۷۳.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: وَ اللَّهُ لَا يُؤْنِسُ أَبِي طَالِبٍ آتَسُ بِالْمَوْتِ مِنَ الطِّفْلِ بِثَدْيِ أُمِّهِ نَحْجُ الْبَلَاغَةِ،

خطبه ۵.

قَالَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُحْتَجِّي ع: أَعْظَمُ سُرُورٍ يَرِدُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ نَقَلُوا عَنْ دَارِ النَّكَدِ إِلَى نَعِيمِ

الابد معاني الاخبار، ص ۲۸۸.

معاد

قَالَ الْحُسَيْنُ ع: فَمَا الْمَوْتُ إِلَّا قَنْطَرَةٌ مَعَانِيَا لِأَخْبَارِ، ص ۲۸۸.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: الْمَوْتُ جَسْرٌ مَعَانِيَا لِأَخْبَارِ، ص ۲۸۸.

امام سجاد (ع): مرگ مثل بیرون آوردن لباس کثیف و آزاد شدن از قید و بندهای سنگین.
(البته برای مومن)

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: الْمَوْتُ لِلْمَوْنِ كَنَزَعِ ثِيَابٍ وَسُخَةِ قَمَلَةٍ وَ فِكِّ قَيْدٍ وَ أَغْلَالِ ثَقِيلَةٍ وَ
الاستبدال بأفخر الثياب و أطيبها ورائح و أوطأ المراكب و آنس المنازل معاني الاخبار، ص ۲۸۹.

قَالَ الْبَاقِرُ ع: الْمَوْتُ هُوَ النَّوْمُ الَّذِي يَأْتِيكُمْ كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَّا أَنَّهُ طَوِيلٌ مَدَّتُهُ لَا يَنْتَبَهُ مِنْهُ إِلَّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
معاني الاخبار، ص ۲۸۹.

قَالَ الصَّادِقُ ع: الْمَوْتُ لِلْمَوْنِ كَأَطْيَبِ رِيحٍ يَشْمُهُ فَيَنْعَسُ لَطِيْبِهِ وَ يَنْقَطِعُ التَّعَبُ وَ الْإِلْمُ كُلَّهُ عَنْهُ
معاني الاخبار،

ص ۲۸۷.

امام جواد (ع): مرگ مثل دواء اگر برای مرگ استعداد داشته باشید همچون دواء به سراغش
می روید.

قَالَ الْجَوَادُ ع: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا بِالْصَّبِيِّ وَ الْجُنُونِ يَمْتَنِعُ مِنَ الدَّوَاءِ الْمُنْقِي لِبَدْنِهِ وَ النَّافِي لِلْإِلْمِ عَنْهُ
قال لجهلهم بنفع الدواء قال و الذي بعث محمدا بالحق نبيا أن من استعد للموت حق الاستعداد
فهو أنفع له من هذا الدواء لهذا المتعالم أما إنهم لو عرفوا ما يوي إليه الموت من النعيم لاستدعوه و
أحبوه أشد ما يستدعي العاقل الحازم الدواء لدفع الآفات و اجتلاب السلامة معاني الاخبار، ص
۲۹۰.

امام هادی (ع): در عیادت مریضی که از ترس مرگ گریه می کرد. فرمود: الموت هو ذلك
الحماماگر انواع آلودگیها را داشته باشی میل نداری به حمام و پاك و راحت می شوی. آری
کودکان از حمام وحشت دارند.

قَالَ الْهَادِيُّع: «دخَلَ عَلِيٌّ بِنَ مُحَمَّدٍ عَ عَلِيٍّ مَرِيضًا مِنْ أَصْحَابِهِ وَهُوَ يَبْكِي وَ يَجْزَعُ مِنَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللَّهِ تَخَافُ مِنْ

الموت لانك لا تعرفه أ رأيتك إذا اتسخت و تقذرت و تأذيت من كثرة القدر و الوسخ عليك و أصابك قروح و جرب و علمت أن الغسل في حمام يزيل ذلك كله أ ما تريد أن تدخله فتغسل ذلك عنك أ و ما تكره أن لا تدخله فيبقى ذلك عليك قال بلى يا ابن رسول الله قال فذاك الموت هو ذلك الحمام و هو آخر ما بقي عليك من تمحيص ذنوبك و تنقيتكم من سيئاتك فإذا أنت وردت عليه و جاوزته فقد نجوت من كل غم و هم و أذى و وصلت إلى كل سرور و فرح فسكن الرجل و استسلم و نشط و غمض عين نفسه و مضى لسبيله» معاني الاخبار، ص ٢٩٠.

النبي (ص): ما شبهت خروج المومن من الدنيا الا مثل خروج صبي من بطن امه من ذلك الغم و الكلمه كنز، ٤٢٢١٢

٧. مرگهاي افتخار آفرين

١. وَ لَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَ لَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ بقره/ ١٥٤.

٢. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَلْفُ ضَرْبَةٍ بِالسَّيْفِ أَهْوَنُ عَلَيَّ مِنْ مِيتَةٍ عَلَيَّ فِرَاشٍ كَافِي، ج ٥، ص ٥٣.

٣. وَ مَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

نساء/ ١٠٠.

٤. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: أَشْرَفَ الْمَوْتِ قَتْلُ الشَّهَادَةِ مِنْ لَابِحِضِرِهِ الْفَقِيهِ، ج ٤ ص ٤٠٢.

٥. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: فَوْقَ كُلِّ ذِي بُرٍّ بُرٌّ حَتَّى يُقْتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ بُرٌّ كَافِي، ج ٥، ص ٥٣.

٦. در احاديث مرگ در حال حب اولياء خدا، مرگ درحال كار، مرگ دركوفه و مدينه، مرگ منتظران قيام مهدي (عج). مرگ در راه مال و جان و ناموس و همسايه افتخارآمیز شمرده شده.

٨. مرگ در جامعه

١. جامعه هم مانند انسان اجل دارد.

لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ يونس / ٤٩.

٢. فساد و گناه مرگ و هلاکت جامعه است.

وَ إِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَسُوا فِيهَا اسرءاء / ١٦.

وَ مَا كَانَ رُبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقَرْيَةَ بِظُلْمٍ وَ أَهْلِهَا مُصْلِحُونَ هود / ١١٧.

٣. جامعه ذليل و توسری خور مرده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: الْمَوْتُ فِي حَيَاتِكُمْ مَقْهُورِينَ وَ الْحَيَاةُ فِي مَوْتِكُمْ قَاهِرِينَ نَهج البلاغه، خطبه ٥١.

٤. جامعه بی تفاوت مرده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: وَ مِنْهُمْ تَارِكٌ لِانْكَارِ الْمُنْكَرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ يَدِهِ فَذَلِكَ مِيتَةُ الْأَحْيَاءِ نَهج البلاغه، حکمت ٣٧٤.

٥. جامعه ای که حق مظلوم را نگیرد مرده است.

وَ لَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ بقره/ ١٧٩.

٦. جامعه فقیر و وابسته مرده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: الْفَقْرُ الْمَوْتُ الْأَكْبَرُ نَهج البلاغه، حکمت ١٦٣.

٩. آمادگی برای مرگ

١. پرداخت حق الناس

۱. جبران گذشته‌ها با توبه: توبه با شرائطش، راضی کردن خصماء، بیان کتمانها، اصلاح فسادها
۲. کنترل عشق به دنیا از طریق:
 ۱. قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى نساء/ ۷۷.
 ۲. وَ الْآخِرَةُ خَيْرٌ وَ أَتَقَى اعلی/ ۱۷.
 ۳. وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ بِاقٍ نحل/ ۹۶.
 ۴. قِيلَ اَرْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا حدید/ ۱۳.
۳. (در مشعر الحرام چراغ قوه به یکدیگر نمی‌دانند) ۴. دیگران رفتند. شاهان جهان که این جهان داشته‌اند بنگر که از این جهان چه برداشته‌اند در زیر زمین بدست خود می‌دروند هرچیز که در روی زمین کاشته‌اند
۳. یاد مرگ تهیه کفن رفتن به مزار قبور نگاهی به آلبوم عکس دوستانی که رفته‌اند.
۴. انفاق: أَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ مُنَافِقُونَ/ ۱۰.
۵. تقوی: وَ تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى بقره/ ۱۹۷.
۶. نماز: إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ هود/ ۱۱۴.
۷. وصیت کردن
 ۲. برزخ

از کتاب خودم تمام بحث ورود به برزخ بیان شود. حدود ۲۰ صفحه تمام آن گفتمی است. خدیجه از رسول اکرم درخواست کفن کرد و حضرت آن بزرگوار را در عباى خود دفن کرد.

وَ مِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ مومنون/ ۱۰۰.

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا رَدَّ دِرْهَمًا إِلَى الْخِصْمَاءِ أَكْرَمَهُ اللَّهُ كِرَامَةً سَبْعِينَ شَهِيدًا فَإِنَّ دِرْهَمًا يُرَدُّهُ الْعَبْدُ إِلَى الْخِصْمَاءِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ صِيَامِ النَّهَارِ وَ قِيَامِ اللَّيْلِ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: دِرْهَمٌ يُرَدُّهُ الْعَبْدُ إِلَى الْخِصْمَاءِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ عِبَادَةِ أَلْفِ سَنَةٍ وَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَةٍ وَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَلْفِ حَجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: مَنْ رَدَّ دِرْهَمًا إِلَى الْخِصْمَاءِ أَعْتَقَ اللَّهُ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ وَ أَعْطَاهُ بِكُلِّ دَانِقٍ ثَوَابَ نَبِيِّ وَ بِكُلِّ دِرْهَمٍ مَدِينَةً مِنْ دُرَّةٍ حَمْرَاءِ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: مَنْ رَدَّ أَذَى شَيْءٍ إِلَى الْخِصْمَاءِ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ النَّارِ سِتْرًا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ يَكُونُ فِي عِدَادِ الشُّهَدَاءِ مُسْتَدْرِكِ الْوَسَائِلِ، ج ۱۲، ص ۱۰۴.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا رَدَّ دِرْهَمًا إِلَى الْخِصْمَاءِ أَكْرَمَهُ اللَّهُ كِرَامَةً سَبْعِينَ شَهِيدًا جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: مَنْ أَرْضَى الْخِصْمَاءَ مِنْ نَفْسِهِ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَ يَكُونُ فِي الْجَنَّةِ رَفِيقَ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: إِنَّ دِرْهَمًا يُرَدُّهُ الْعَبْدُ إِلَى الْخِصْمَاءِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ صِيَامِ النَّهَارِ وَ قِيَامِ اللَّيْلِ وَ مَنْ رَدَّ نَادَاهُ مَلِكٌ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ يَا عَبْدَ اللَّهِ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ فَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۶.
- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: فَرَحِمَ اللَّهُ مَنْ تَابَ وَ أَرْضَى الْخِصْمَاءَ فَمَنْ فَعَلَ فَأَنَا كَفِيلُهُ فِي الْجَنَّةِ جَامِعِ الْاِخْبَارِ، ص ۱۵۷.
۲. مراحل آمادگی (وصیت، تقوی، انفاق، توبه، کنترل عسق، کسب نور، یادمرگ)

مرگ بغته به سراغ ما می‌آید: ۱۳ مرتبه این کلمه در قرآن بکار رفته است.

برای کار بغته آمادگی دائمی لازم است.

آمادگی چند مرحله دارد:

التَّارِ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ غَافِرٍ / ٤٦.

أَعْرِفُوا فَأَدْخِلُوا نَاراً نوح / ٢٥.

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ يَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَ فَضْلٍ وَ أَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ آل عمران / ١٧٠-١٧١.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ عيس / ٢١.

كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ بقره / ٢٨.

سخنان رسول اکرم بالای سر چاه بدر

از چه می ترسید.

٣. در آستانه قیامت

١. حوادث

١. تغییرات جهان

١. کوهها

١. کوهها: الان: وَ الْجِبَالُ أَوْتَادًا نَبَأ / ٧.

وَ الْجِبَالُ أَرْسَاهَا نازعات / ٣٢.

وَ إِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ غاشیه / ١٩.

رحف: اضطراب یوم تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَ الْجِبَالُ مزمل / ١٤.

نسف: کنده شده وَ إِذَا الْجِبَالُ تُسْفَتُ مرسلات / ١٠.

سیر: حرکت وَ إِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ تکویر / ٣.

وَ تَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا طور / ١٠.

بس و متلاشی شدن: وَ بُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا واقعه / ١٤.

مهیل: زیر و رو شدن وَ كَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيْبًا مَهِيْلًا مزمل / ١٤.

کثیب: تل خاک وَ كَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيْبًا مَهِيْلًا مزمل / ١٤.

عهن منفوش: پشم زده شده وَ تَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ قارعه / ٥.

دک: قطعه قطعه وَ حُمِلَتِ الْأَرْضُ وَ الْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً حاقه / ١٤.

هباء منبث (غبار پراکنده) فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا واقعه / ٦.

سراب: وَ سَيَّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا نَبَأ / ٢٠.

٢. آسمانها

٢. آسمانهاییکه

سَبْعًا شِدَادًا نَبَأ / ١٢.

مَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ق / ٦.

بَعِيْرٍ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا رعد / ٢.

در آن هنگام (واژه هایی که در قران بکار رفته)

الف) انشقاق (پاره پاره): إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ انشقاق / ١.

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاءُ الرَّحْمَنِ / ٣٧.

وَ انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ حاقه / ١٦.

ب) انفطار (بریده شدن): إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ انفطار / ١.

السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا مزمل / ١٨.

ج) انفتاح: وَ فُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا نَبَأ / ١٩.

د) انفراج (شکافته شدن): وَ إِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ مرسلات / ٩.

ه) انطواء (پیچیده شدن): يَوْمَ تَطْوِي السَّمَاءُ أَنْبِيَاءَ / ١٠٤.

وَ السَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ زمر / ٦٧.

و) تبدل (دگرگونی): يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ اِبْرَاهِيمَ / ۴۸.

ز) مور (اضطراب): يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا طُورًا / ۹.

ح) مهل (فلز آب شده): يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ مَعَارِجَ / ۸.

ط) دخان: يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ دُخَانٍ / ۱۰.

آسمانها:

ی) ورد: (گل سرخ): فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ الرَّحْمَنِ / ۳۷.

دهان: روغن مذاب

ک) کشط (کندن، زایل ساخت): وَ إِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ تَكْوِيرًا / ۱۱.

آغاز و پایان آسمان با «دخان» گفته شد.

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَ هِيَ دُخَانٌ فَصَلَتْ / ۱۱.

يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ دُخَانٍ / ۱۰.

لفظ انشقاق و تبدل: هم درباره آسمان آمده و هم زمین

۳. خورشید و ماه

۳. خورشید و ماه:

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ الرَّحْمَنِ / ۵.

كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى فَاطِرًا / ۱۳.

كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لِقَمَانٍ / ۲۹.

وَ جَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا نَبَأًا / ۱۳.

وَ الشَّمْسُ بَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا يَسًا / ۳۸.

و در آن هنگام:

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ تَكْوِيرًا / ۱.

وَ حَسَفَ الْقَمَرُ قِيَامَتًا / ۸.

وَ جُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ قِيَامَتًا / ۹.

۴. ستارگان

ستارگان:

در دنیا: كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ يَسًا / ۴۰.

و در آخرت: وَ إِذَا الْكُوَكِبُ انْتَشَرَتْ انْفِطَارًا / ۲.

در دنیا: وَ زَيْنًا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ فَصَلَتْ / ۱۲.

و در آخرت: وَ إِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ تَكْوِيرًا / ۲.

در دنیا: جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ انْعَامًا / ۹۷.

در آخرت: فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ مَرَسَلَاتًا / ۸.

۵. زمین

زمین:

در دنیا: أَلَمْ يَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا نَبَأًا / ۶.

در آخرت: إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا زِلْزَالًا / ۱.

در دنیا: جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ دَلُولًا مَلِكًا / ۱۵.

در آخرت: يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ مَرْمِلًا / ۱۴.

در مورد آغاز و پایان زمین مد بکار رفته:

هُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ رِعْدًا / ۳.

وَ الْأَرْضَ مَدَدْنَا حَجْرًا / ۱۹.

وَ إِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ انْشِقَاقًا / ۳.

در دنیا:

به عقیده زمین شناسان ۴۳ زمین را دریاها که قسمتی از آن شور است و روی زمین قرار دارد برای تلطیف هوا و حیات جانداران و قسمتی شیرین که در درون زمین از طریق چشمه و چاه استفاده می شود.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَ جَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخاً فَرَقَاناً / ۵۳ .
۲. ویژگیها

۱. ناگهانی بودن

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا مُحَمَّد / ۱۸ .
جمع شرط به فتح راء به معنای نشانه اما جمع شروط، شرائط است.

۲. نزدیک بودن

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انشَقَّ الْقَمَرُ / ۱ .

۳. انتظار

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ دُحَانٍ / ۱۰ ..

۴. روایات قیام امام زمان (عج)

روایات زیادی است که قیام حضرت مهدی (ارواحنا فداه) از اشراف الساعه است.

۵. علائم قیامت

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا مُحَمَّد / ۱۸ .

علائم قیامت در روایات:

ظهور حضرت مهدی (ع) مر حله‌ای از تکامل است.

رجعت مرحله‌ای بالاتر

قیامت مرحله آخر

المیزان ج ۵ از صفحه ۴۳۲ ۴۳۵ حدیث؟؟؟ از سلمان درباره علائم آخر الزمان

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا كَهْف / ۷ .

إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا فَجْر / ۲۱ .

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا واقعه / ۴ ..

وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا زلزال / ۲ .

علامه طباطبائی: بهترین نظریه آنستکه مراد از (اثقال) انسایها هستند.

در آخرت:

تَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً كَهْف / ۴۷ .

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ق / ۴۴ .

وَ إِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ انشقاق / ۳ .

۶. دریاها

دریاها؛

وَ الْفُلُكِ الَّتِي بَحْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ بقره / ۱۶۴ .

أَجَلٌ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَ طَعَامُهُ مَتَاعاً لَكُمْ وَ لِلسَّيَّارَةِ مَائِدَةٌ / ۹۶ .

وَ مِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ شوری / ۳۲ .

و در آن هنگام:

وَ إِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ انفطار / ۳ .

وَ إِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ تكویر / ۶ .

وَ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ طور / ۶ .

سُجِّرَتْ وَ فُجِّرَتْ یعنی نظم بهم خورده و فاصله آبهای شیرین و شور برداشته می شود.

از هم پاشیدن سد ذوالقرنین از علائم قیامت است.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا كهف/ ۹۸.

در اینکه سند کجاست و ذوالقرنین کیست چند قول است که ما مطرح نمی کنیم. المیزان، ج

۱۳، ص ۳۹۷ تا ۴۰ صفحه بعد

۴. معاد

۱. وجود معاد

۱. منکرین

۱. کلام منکرین

وَ مَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَ مَا هُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ جاثیه/ ۲۴.

مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ یس/ ۷۸.

فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا اسراء/ ۵۱.

أَ إِذَا كُنَّا تُرَابًا أَ إِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ رعد/ ۵.

أَ فَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا مُّؤْمِنُونَ/ ۱۱۵.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ یس/ ۷۹.

قُلْ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ اسراء/ ۵۱.

أَ وَ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ اسراء/ ۹۹.

يَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا اسراء/ ۵۱.

أَ إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا اسراء/ ۴۹.

إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ نمل/ ۶۸.

أَ يَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَ كُنْتُمْ تُرَابًا وَ عِظَامًا أَنَّكُمْ مُّخْرَجُونَ مومنون/ ۳۵.

هَبْهَاتَ هَبْهَاتٍ لِّمَا تُوعَدُونَ مومنون/ ۳۶.

أَ إِذَا مِتْنَا وَ كُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ق/ ۳.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَ عِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ق/ ۴.

أَيُّنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بقره/ ۱۴۸.

أَ وَ لَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَىٰ اللَّهِ يَسِيرٌ عنكبوت/ ۱۹.

ضَلَّلْنَا فِي الْأَرْضِ سجده/ ۱۰.

مشکل است.

۲. پاسخ منکرین (پاسخ اتبعاد)

۱. کما بَدَأْتُمْ تُعَوِّدُونَ اعراف/ ۲۹.

۲. وَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ الشَّأْنَ الْأَوَّلَىٰ فَلَوْ لَا تَتَذَكَّرُونَ واقعه/ ۶۲.

۳. فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ يُخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَ التَّرَائِبِ إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ

لِقَادِرٌ طارق/ ۸-۵.

۴. أَ فَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ ق/ ۱۵.

۵. أَ وَ لَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّمَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَمْ يَكُ شَيْئًا مريم/ ۶۷.

۶. أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ قیامت/ ۴۰.

۷. وَ هُوَ الَّذِي يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ روم/ ۲۷.

۸. وَ أَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَهُ مِثْلًا كَذَلِكَ الْخُرُوجِ ق/ ۱۱.

۹. قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَ عِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ق/ ۴.

۳. انگیزه های انکار

۱. میل به آرزوهای نامحدود

میل به آزادی تا محدود.

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ قیامت/ ۵.

۲. غرق شدن در دنیا

غرق شدن در دنیا.

وَ قَالَ الْمَلَا مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِإِلْقَاءِ الْآخِرَةِ وَ أَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَ يَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ وَ لَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ أَعِدَّكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَ كُنْتُمْ تُرَابًا وَ عِظَامًا أَنْكُمْ تُخْرَجُونَ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا مَمُوتٌ وَ نَحْيَا وَ مَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَ مَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ مومنون/ ۳۸-۳۳.

۳. عدم ایمان به علم و قدرت الهی

عدم ایمان به علم و قدرت الهی.

۴. ذرات بعد از مرگ قابل شناخت نیست

ذرات بعد از مرگ قابل شناخت نیست.

وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ بقره/ ۲۹.

لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَ لَا فِي الْأَرْضِ سَبَأٌ/ ۳.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَ غَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَ نُقَرِّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَ مِنْكُمْ مَنْ يُتَوَقَّى وَ مِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَ تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ بَهيجٍ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يُبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ حج/ ۷-۵.

۲. تمام ادیان

۱. معاد در ادیان

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُقِصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَ يُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا أَنْعَام/ ۱۳۰.

وَ قَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَ يُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَى زمر/ ۷۱.

قبل از آدم ابلیس به خداوند گفت: قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ اعراف/ ۱۴.

به آدم خطاب شد: اهِبْطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَ مَتَاعٌ إِلَى حِينٍ فَتَلَقَى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ فَلَمَّا اهِبْطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ بقره/ ۳۹-۳۶.

فرزندان آدم: إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَ إِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ مائده/ ۲۹.

نوح: وَ اللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَ يُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا نوح/ ۱۸-۱۷.

ابراهيم: رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ابراهيم/ ۴۱.

وَ لَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ شعراء/ ۸۷.

رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى بقره/ ۲۶۰.

شعيب: وَ إِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ ارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ عَنكَبوت/ ۳۶.

موسى: قَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى بقره/ ۱۱۱.

وَ قَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَ رَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ غافر/ ۲۷.

عيسى: وَ السَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَ يَوْمَ أُمْتُ وَ يَوْمَ أُبْعِثُ حَيًّا مريم/ ۳۳.

وَ جَاعِلِ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ العمران/ ۵۵.

يوسف: إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ هُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ يوسف/ ۳۷.

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْضِيهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ اللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ بقره/ ۹۶.

در عهد عتیق در آخر کتاب جامعه سلیمان در باب ۱۲ چنین آمده است:

از خدا بترس و اوامر او را نگه دار چونکه تمامی تکلیف انسان این است زیرا خداوند هر عملی را یا هر کار مخفی خواه نیکو و خواه بد باشد بمحاکمه خواهد آورد.

در عهد عتیق کتاب دانیال باب ۱۲ آیه ۱ و ۲ و ۳ بررسی کردم.

در عهد عتیق کتاب اشعیاء باب ۲۶ آیه ۱۹ بررسی کردم.

وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

بقره/ ۸۰.

در باب ۲ از کتاب اول شموئیل چنین آمده است.

خداوند میمیراند و زنده می کند و به قبر فرو می آورد و بر میخیزاند خداوند فقیر می سازد و غنی می گرداند پست می کند بلند می سازد.

در آخرین صفحه از عهد عتیق در باب ۴ کتاب ملاکی نبی حسین آمده است: آیه ۱

زیرا اینک آنروزی که مثل تنور مشتعل می باشد خواهد آمد و جمیع متکبران و جمیع بدکاران کاه خواهند بود و یهوه صباوت می گوید.

آنروزی که می آید انسان را چنان خواهد سوزانید که نه ریشه و نه شاخه برای ایشان باقی خواهد گذاشت اما شما که از اسم من می ترسید آفتاب عدالت طلوع خواهد کرد و بر بالهای وی شفا خواهد بود. و شما بیرون آمده مانند گوساله های پرواری جست و خیز خواهید کرد.

قرآن خطاب به موسی که: إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ طه/ ۱۵-۱۴.

در انجیل یوحنا آیه ۳ چنین آمده است:

تا هر که به او (عیسی) ایمان آورد هلاک نگردد بلکه حیات جاویدانی خواهد یافت.

در همین کتاب یوحنا آیه ۶: کاری نکنید نه برای خوراک فانی بلکه خوراکی که تا حیوتی جاودانی باقی است که پسرانشان آنرا بشماعتا خواهد کرد و اراده فرستنده من این است که هر که پسر را دید و به او ایمان آورد حیاة جاودانی داشته باشد و من در روز باز پسین او را خواهم برخیزانید.

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَ يَوْمَ أُمُوتُ وَ يَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا مريم/ ۳۳.

انجیل لوقا آیه ۱۸: به ایشان گفت هر آینه بشما می گویم کسی نیست که خانه یا والدین یا زن یا برادر یا اولاد را به جهت ملکوت خوا ترک کند جز اینکه در این عالم چند برابر بیابد و در عالم آینده حیاة جاودانی را. متی ۱۹:

آنگاه پترس در جواب گفت: اینکه ما همه خیر را ترک کرده ترا متابعت میکنیم پس ما را چه خواهد بود؟ عیسی ایشان را گفت: هر آینه به شما می گویم شما که مرا متابعت نموده اید در معاد وقتی که پسر انسان (عیسی) بر کرسی جلال خود نشست شما نیز بر دوازده کرسی نشسته و بر اولاد و سبط اسرائیل داوری خواهید نمود.

و کذا فی انجیل یوحنا باب ۵ ۲۷

انجیل متی باب ۱۲ ۳۶

انجیل متی باب ۲۵ ۴۴

یوحنا ۵ آیه ۲۸ و بیرون خواهد آمد هرکه اعمالنیک کرد برایقیامت حیات و هرکه اعمال بد کرد به جهد قیامت داوری مرقس ۳:

انجیل متی باب ۱۶ جمله ۲۷:

پسر انسان خواهد آمد در جلال پدر خویش به اتفاق ملائکه در آن وقت هرکسیرا موافق اعمالش جزا خواهند داد.

انجیل یوحنا باب ۵ جمله ۲۸:

ساعتی می آید که در آن جمیع کسانی که در قبور می باشند آوازش را خواهند شنید و بیرون خواهند آمد هرکه اعمال نیکو کرد برای قیامت حیات و هر که اعمال بد کرد به جهت جزا ...

۳. معاد در ملل دیگر

مصریها:

از ۴۶۰۰ سال قبل عقیده به جزا و کیفر در جهان دیگر داشتند. از نوشته هیا اهرام چنین نوشته: ثواب عبارت است از صعود خوبان به آسمان بدر قسمت شرقی آسمان اقامت و در بهشتی به نام بوستان غذا در سایه درختان؟؟؟ و بدان را گاهی درنده ای می خورد و گاهی غذا را جوری بالای سرش که دستش نرسد و گاهی در آتشی سوزانند. (گذشته و آینده جهان نقل از

مشاهد القیامه سید قطب)

یونانیها:

حدود ۵ قرن قبل از میلاد مثل مصریها عقیده داشتند که مردگان در کشتی ارواح توسط موکل ارواح در برابر محکمه اعلی فرود و مورد بازپرسی. گناهکاران مقهور وارد جهنم و شکنجه و خوبان روانه بهشت گذشته و آینده جهان نقل از ملل شرق و یونان.

رومیها:

مثل مصریها و یونانیها

بابلیها:

هر آینه بشما می گویم که همه گناهان از بنی آدم آمرزیده می شود و هر قسم کفر که گفته باشد لیکن هر که به روح القدس کفر گوید تا به ابد آمرزیده نشود بلکه مستحق عذاب جاودانی بود.

متی ۱۳: ... فرشتگان بیرون آمده ظالمین را از صالحین جدا کرده ایشان را در تنور آتش خواهند انداخت جائی که گریه و فشار دندان باشد. متی ۲۳ آیه ۳۴:

وای بر شما ای کاتبان و فریسیان ریاکار که در ملکوت آسمان را بر روی مردم می بندید. زیرا خود داخل آن نمی شوید و داخل شوندگان را مانع می شوید. ای ماران واقعی زادگان چگونه از عذاب جهنم فرار خواهید کرد.

مرقس ۹:

و هرگاه دستت ترا لغزند او را ببر زیرا بهتر است که شل داخل حیاة شوی از آنکه با دو دست وارد جهنم گردی در آتشی که خاموشی نپذیرد جائی که گرم انسان نمیرد و آتش خاموشی نپذیرد.

انجیل مرقس ۱۳ آیه ۳۴۲۶:

از تاریکی خورشید و گرفته شد نور ماه و فرو ریختن ستارگان و متزلزل شدن قوای افلاک گرد آمدن فرشته ها و مجهول بودن این هنگام به جز ذات خدا سخنی رفته است.

۲. معاد در عهدین

تورات کتاب سموئیل باب ۲ آیه ۶:

خداوند می میراند و زنده می کند به قبر فرود می آورد و بر می خیزاند.

کتاب مزامیر مزمو ۲۳ جمله ۲:

جان مرا برمی گرداند.

کتاب اشعیای نبی باب ۲۶ جمله ۱۹:

مردگان تو زنده خواهند شد.

مردگان پس از مدتی ماندن در گور سوار کشتی مخصوصی و بسوی شهر مردگان (ارالو) میروند. این شهر دارای ۷ برج و رب النوع به نام (الات) در آنجا حکومت خوبان را اجازه پرواز به آسمان و باقی را شکنجه میکند. البته این عمل بعد از بازجویی از هر دو دسته است. **نقل از مشاهد القیامه سید قطب**

آئین هندو:

هر موجود زنده روانی از جهان (برهمن) که هرگز نمی میرد دارد نیکوئی پیشه کنید به امید آنکه سرانجام ...

آئین بودا:

عقیده به تناسخ دارند که روح مرده در بده نوزاد انسان یا حیوان حلول و آنقدر بدن عوض می کند تا تصفیه و عاقبت به (نیروانا) بییوندد.

۲. دلایل وجو معاد

۱. ادله

۱. فطرت

۱. میل به بقاء

اگر برای فناء آفریده شده ایم عشق به بقاء چه مفهومی دارد؟

۲. تاریخ انسانها

اگر رستاخیز زمینه فطری ندارد چرا در طول تاریخ از انسانها جداست.

۳. وجود وجدان

چرا در درون ما دادگاه کوچک وجدان باشد ولی در عالم بزرگ دادگاهی نباشد.

۴. نمونه های عملی

۱. احترام به نیاکان

نمونه های عملی:

الف: احترام به نیاکان و قبور آنها

ب: نام گذاری مراکز به نام مردگان

ج: نام مردگان مهم را بر نسل جدید و فرزندان خود می گذارند.

د: علاقه به نام نیک بعد از مرگ

ه: اگر بتواند حتی المقدور با هر قیمتی که شده بدن را مومیائی ... تا برای ابد باشد.

د: در قبور قبائل شمشیر و طلا و گاهی نان و گندم می گذاشتند.

۲. نما گذاری مراکز

۳. نام مردگان بر نسل جدید

۴. علاقه به نام نیک بعد از مرگ

۵. میل به نگه داشتن بدن

۶. میل به ابدیت

۲. عالم هستی

۱. آفرینش نخستین

آفرینش نخستین

أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ يَسْ / ۷۹.

وَ هُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ رَوْم / ۲۷.

كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ اعراف / ۲۹.

أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ ق / ۱۵.

۲. قدرت مطلقه الهی

قدرت مطلقه الهی:

لَخَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ غافر / ۵۷.

أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَغْيِبْ خَلْقَهُنَّ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُخَيِّبَ الْمَوْتَى
احقاف / ۳۳.

ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عنكبوت / ۲۰.

۳. مرگ و حیات مکرر گیاهان

مرگ و حیات مکرر در گیاهان:

فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصِيدِ ق / ۹.

(دانه های که درو می کنند).

وَ أَخْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مِثْلَ ق / ۱۱.

يُخَيِّبُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ كَذَلِكَ نُخْرِجُونَ روم / ۱۹.

فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ يَهِيحِ حج / ۵.

۴. تطورات جنین

تطورات جنین:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبُعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مَضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَ غَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لُبِيبٌ لَكُمْ وَ نَقَرٌ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً
ثُمَّ لِنَبِّئَنَّ أَشَدُّكُمْ وَ مِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى وَ مِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ
شَيْئاً وَ تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ يَهِيحِ ذَلِكَ
بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّهُ يُخَيِّبُ الْمَوْتَى وَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ حج / ۶- ۵.

۵. بازگشت انسانها

بازگشت انرژیها:

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَاراً فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ يس / ۸۰.

۶. نمونه های عینی

نمونه های عینی:

«داستان عزیز، داستان ابراهیم، مردن منتخبین موسی و زنده شدن آنها، مقتول بنی اسرائیل و ماجرای گاو

۲. براهین

۱. برهان وحدت

۱. در دنیا اختلاف آراء و عقاید در جامعه و شهر و خانه بوده و هست و خواهد بود.

۲. عامل این اختلافات (محدودیتها)، (هوسها) (خیالها) (جهلها) (طاغوتها) است.

۳. فطرت سالم انسان از اختلافات رنج می برد و آرزوی حل آنها دارد. (علم و صنعت و اقتصاد و سیاست هم حل نکرد).

فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ جاثیه / ۱۷.

۴. قرآن در بیش از ده آیه وعده حل آنها در روزی داده که آن دنیا نیست. روزی که همه حجاجها برطرف یوم ثبلی السرائر طارق / ۹.

شود. پس قیامت مسئله اختلافات حل خواهد شد.

ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ انعام / ۱۶۴.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ يونس / ۹۳.

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ حج / ۶۹.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ هَادُوا وَ الصَّابِئِينَ وَ النَّصَارَى وَ الْمَجُوسَ وَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ
بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ حج / ۱۷.

حل اختلاف مومنان را راسخ تر و منحرفان را به اعتراف و اداری می کند. یکی از نامهای قیامت
یوم الفصل است.

آن روز استدلال لازم نیست. آنرا که عیان است چه حاجت به بیان است.

آن روز لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ / ق / ۲۲.

آن روز بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ابراهیم / ۴۸.

انسان قابلیت دارد در عالم یقین و وحدت زندگی کند خداوندی که او را برای تکامل آفریده هرگز او را از این فیض محروم نخواهد کرد.

انبیاء و کتب آسمانی حق را بیان ولی حجابها و هوسها و حبها و بغضها مانع بوده تنها روز رسیدن به وحدت قیامت است.

۲. برهان رحمت

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لِيَجْمَعَ كَتَمَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَبَّ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ انعام / ۱۲.

لازمه رحمت او تداوم و تکامل حیات است.

دو مقدمه:

۱. هستی از اوست.

۲. رحمت و فیض بر او واجب است و خیری مانع او نیست.

اگر با مرگ نیست شویم رحمت قطع می شود. انسان به کمال مطلوب نمی رسد و از حیات ابدی باز مانده.

۳. برهان عدل

چرا در دنیا جزا نیست؟

چند پاسخ دارد:

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ سجده / ۱۸.

فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ تَغَابِنُ / ۲.

أَمْ يَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ص / ۲۸.

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ قلم / ۳۵.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَاثِيَةً / ۲۱.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا يونس / ۴۴.

وَتُؤْتِي كُلَّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ نحل / ۱۱۱.

فُضِي بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ يونس / ۴۷.

فَأُولَئِكَ يَتَرَوْنَ كِتَابَهُمْ وَ لَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا اسراء / ۷۱.

لَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا مريم / ۶۰.

وَ لِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَ لِيُؤْفِقَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ احقاف / ۱۹.

وَ مَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ غافر / ۳۱.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ نساء / ۴۰.

أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ اعراف / ۲۹.

طرح:

مردم دو دسته هستند. فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ تَغَابِنُ / ۲.

خداوند عدل است زیرا ظلم از:

ترس

جهل

عجز

نیاز

دنیا هم جای جزا نیست بدلیل زیرا:

۱. کیفر به دیگران سرایت می کند.
۲. آزادی گرفته می شود و میدان آزمایش محو می شود. مردم از ترس و طمع خوب می شوند.
۳. امکان جزاء نیست. مثلاً شهید که نیست تا جزا بگیرد.
۴. زندگی بهم می خورد.

ما تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ نَحْلٍ / ۶۱.

ما تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ فَاطِرٍ / ۴۵.

۵. کیفر کم لطفی است و شاید توبه کرد.

۶. کیفر فوری عدلانه نیست زیرا:

نَكُتِبُ مَا قَدَّمُوا وَ آثَارُهُمْ يَسُ / ۱۲.

يك فيلم انسانی را برای همیشه منحرف

قَالَ الصَّادِقُ ع: كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْزَنْتَ حَسْرَةً طَوِيلَةً كَافِي، ج ۵، ص ۵۵۹.

۷. گاهی در دنیا جزاء هست.

۱. ریشه های ظلم (ترس، جهل، نیاز، کمبود، عجز) چرا در دنیا جزاینست؟

طرح:

مردم دو دسته هستند. فَمِنْكُمْ كَاذِبٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ تَعَابِنِ / ۲.

خداوند عدل است زیرا ظلم از:

ترس

جهل

عجز

نیاز

کمبود

دنیا هم جای جزا نیست بدلیل زیرا:

۱. کیفر به دیگران سرایت می کند.
۲. آزادی گرفته می شود و میدان آزمایش محو می شود. مردم از ترس و طمع خوب می شوند.
۳. امکان جزاء نیست. مثلاً شهید که نیست تا جزا بگیرد.
۴. زندگی بهم می خورد.

ما تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ نَحْلٍ / ۶۱.

ما تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ فَاطِرٍ / ۴۵.

۵. کیفر کم لطفی است و شاید توبه کرد.

۶. کیفر فوری عدلانه نیست زیرا:

نَكُتِبُ مَا قَدَّمُوا وَ آثَارُهُمْ يَسُ / ۱۲.

يك فيلم انسانی را برای همیشه منحرف

قَالَ الصَّادِقُ ع: كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْزَنْتَ حَسْرَةً طَوِيلَةً كَافِي، ج ۵، ص ۵۵۹.

۷. گاهی در دنیا جزاء هست.

۴. برهان حکمت

اگر حرکتی آغاز و به سوئی مطلوب نرسد خلاف حکمت است.

إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ بقره / ۱۵۶.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا مُؤْمِنِينَ / ۱۱۵.

وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ حَجْرٍ / ۸۵.

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُشْرَكَ سُدًى قِيَامَتِ / ۳۶.

(بیهوده) ابل سوی: شتر بی ساریان رها

أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ قِيَامَتِ/ ۴۰.

طبق تحقیقات اخیر دانشمندان فلکی حداقل در کهکشانها یکصد میلیارد ستاره وجود دارد و یکهزار میلیون کهکشان داریم. پیام قرآن، ج ۵، ص ۲۴۲

ساختمان يك سلول مشابه ساختمان يك شهر صنعتی با تمامکارخانه‌هايش

گل سر سبد عالم انسان بخشی کودک بخشی مریض بخشی پیر و بخشی گرفتار و بعد هم پوچ و هیچ.

آیا صنعتگری ماشین عظیمی بسازد همیکه بکار افتاد آن را در هم بکوبد.

آیا خود شما حاضرید در يك رحم مصنوعی با هزاران دردرسر کودکی را بسازید آنگاه که ورزیده و آماده زندگی شد آنرا بکشید.

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ نَبَأُ/ ۵ - ۱.

بعد برای اثبات معاد می‌فرماید.

أَمْ لَمْ يُجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا نَبَأُ/ ۶.

آری آفرینش هستی بی جهت نیست.

إِنَّ يَوْمَ الْفُصْلِ كَانَ مِيقَاتًا نَبَأُ/ ۱۷.

این آسمانها و خورشید و ... نمی‌تواند بیهوده و بی هدف باشد.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ آل عمران/

۱۹۰.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ عَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا

خَلَقْتُمْ هَذَا بِاطْلَا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ آل عمران/ ۱۹۱.

آیات آخر سوره آل عمران

خداوند سفره‌ای گسترده‌ایم که نو و بدیع: بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ انعام/ ۱۰۱.

سفره‌ای زیبا: أَحْسَنَ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ سجده/ ۷.

حساب شده: كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ رعد/ ۸.

براساس رحمت: كَتَبَ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ انعام/ ۱۲.

همه خیر در آن موجود: خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا بقره/ ۲۹.

غذاها دل پسند: رَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ اسراء/ ۷۰.

زیر سقفی زیبا: إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا صَافَاتٍ/ ۶.

کارگردانانی مدبر و منظم: فَأَلْمَدَبَاتِ أَمْرًا نازعات/ ۵.

فَأَلْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا ذاریات/ ۴.

کنار این سفره هشدار دهنده و طبیعی دلسوز:

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: طَيْبٌ دَوَّارٌ بِطَبِئِهِ نَحْجِ الْبَلَاغَةِ، خطبه ۱۰۸.

يُجِلُّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ اعراف/ ۱۵۷.

يُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ اعراف/ ۱۵۷.

آیا همه اینها برای خوردن و پوچ شدن

حدود صد مرتبه کلمه حکیم در قران آمده است آن هم در کنار:

عَلِيمٌ حَكِيمٌ نساء/ ۲۶.

عَزِيزٌ حَكِيمٌ بقره/ ۲۰۹.

حَكِيمٌ خَبِيرٌ هود/ ۱.

تَوَّابٌ حَكِيمٌ نور/ ۱۰.

حَكِيمٌ حَمِيدٌ فصلت/ ۴۲.

عَلِيِّ حَكِيمٌ شوری/ ۵۱.

بیشترین مرتبه حکمت با علم و عزت بکار رفته است.

۵. برهان رب

کلمه رب به معنای مالک و مدبر و مربی است. (حدود هزار مرتبه کلمه رب در قرآن آمده است.)

اگر انسان میان راه رها شود نقصدر ربوبیت است.

إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ نَجْم/ ۴۲.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ قِيَامَت/ ۳۰.

إِلَىٰ رَبِّكَ كَذْحًا فَمُلَاقِيهِ انشقاق/ ۶.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ قِيَامَت/ ۱۲.

۱. جایگاه رب در نظام خلقت (رب همه خیرات، رب آسمان و زمین، رب انسان، رب در توسعه

رزق، رب در قانون، رب در مسائل روانی، رب در امامت، رب در هدایت، رب در برزخ)

او رب همه خیر است.

وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ انعام/ ۱۶۴.

رَبُّ الْعَالَمِينَ فاتحه/ ۲.

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مريم/ ۶۵.

رَبُّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ معارج/ ۴۰.

او رب انسان است. رَبُّ النَّاسِ ناس/ ۱.

رب است قبل از خلقت انسان

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً بقره/ ۳۰.

رب است در عالم؟؟؟ و إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ اعراف/ ۱۷۲.

در نوع آفرینش رب است. رَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ قصص/ ۶۸.

از شیر مادر تا همه خوردنیها. رَزَقَ رَبُّكُمْ سَبَأ/ ۱۵.

خوردنیها نوشیدنی ها داروها، ناگواریها تا قیامت

إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَ يَسْقِينِي وَ إِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي وَ الَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِي وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ شعراء/ ۸۲-۷۷.

رب است در توسعه رزق. رَبِّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ اسراء/ ۳۰.

رب است در علم و توسعه آن. عَلَّمَنِي رَبِّي يوسف/ ۳۷.

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا طه/ ۱۱۴.

رب در مسائل روانی رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي طه/ ۲۵.

سَكِينَةً مِنْ رَبِّكُمْ بقره/ ۲۴۸.

رب در نظارت وَ مَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ انعام/ ۱۳۲.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ انعام/ ۱۱۹.

رَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ يونس/ ۴۰.

رب در قانون: تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ واقعه/ ۸۰.

رب در نبوت: قَدْ جَاءَكُمْ الرِّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ نساء/ ۱۷۰.

رب در امامت: بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ مائده/ ۶۷.

رب در حوادث و آزمایش: إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فجر/ ۱۵.

وَ أَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فجر/ ۱۶.

رب در هدایت و ارشاد: عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ بقره/ ۵.

رب در پوشاندن عیوب و خلاف: عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ تحریم/ ۸.

رب در اینکه انسان بداند هر کار او براساس رحم است: كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ انعام/

۵۴

اگر ۱۰۰۱۰ احتمال

حال اگر يك در صد احتمال دهيم ولی سود و زیان بی نهایت باشد باید اقدام کنیم.

۳. آثار اعتقاد یا عدم اعتقاد

۱. نقش مثبت تربیتی

۱. جلوگیری از انحراف

اگر یاد معاد نباشد انسان منحرف می‌شود. إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ص / ۲۶.

یاد معاد عامل مراقبه است.

یاد معاد مانع فرار از جبهه است.

لَا تَنْفَرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا توبه / ۸۱.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ هُمْ الْجَنَّةَ يَفْتَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُفْتَلُونَ وَ

يُفْتَلُونَ توبه / ۱۱۱.

علم ما علم نیست.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْبَاقِينَ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ تكاثر / ۶-۵.

ماجرای جوانی که به یقین رسیده بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فَهُمْ وَ الْجَنَّةُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا فَهُمْ فِيهَا مُنَعَمُونَ وَ هُمْ وَ النَّارُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا

فَهُمْ فِيهَا مُعَذَّبُونَ

نهیج البلاغه، خطبه ۱۹۳.

۲. عامل مراقبه

اگر یاد معاد نباشد انسان منحرف می‌شود. إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ص / ۲۶.

رب در اینکه از طرف او محدودیتی نیست: رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ انعام / ۱۴۷.

رب در تنبیه دنیوی: فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ فجر / ۱۳.

أَمْ لَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ فيل / ۱.

رب در کرامت دنیوی: بِمَا عَفَرَ لِي رَبِّي وَ جَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ يس / ۲۷.

رب در پاسخ در مشکلات: قَالَ رَبُّكُمْ اذْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ غافر / ۶۰.

رب در امداد در جبهه‌ها: يُمِدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ آل عمران / ۱۲۵.

رب در برزخ: بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ آل عمران / ۱۶۹.

آسمان و زمین:

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُسَمًّى احقاف / ۳.

خورشید و ماه:

وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ كُلًّا يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لقمان / ۲۹.

افراد بشر:

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَ الَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَ يُرْسِلُ

الْآخَرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى زمر / ۴۲.

امتها:

لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ يونس / ۴۹.

ستارگان و کوهها و آسمان و زمین ودر يك كلمه پایان عمر جهان كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَإِنَّ الرَّحْمَنَ

۲۶.

۶. برهان احتمال

اگر ۱۰۰۱ احتمال ۱۰۰۹۰ سود انجام می‌دهم.

اگر ۵۰۱ احتمال ۱۰۰۵۰ سود انجام می‌دهم.

یاد معاد عامل مراقبه است.

یاد معاد مانع فرار از جبهه است.

لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا توبه/ ۸۱.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ هُمْ الْجَنَّةَ يَتَّقَاتُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُونَ وَ يُقْتَلُونَ توبه/ ۱۱۱.

علم ما علم نیست.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ تكاثر/ ۵-۶.

ماجرای جوانی که به یقین رسیده بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فَهُمْ وَ الْجَنَّةُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا فَهُمْ فِيهَا مُتَعَمُونَ وَ هُمْ وَ النَّارُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا فَهُمْ فِيهَا مُعَذَّبُونَ

نسخ البلاغه، خطبه ۱۹۳.

۳. مانع فرار از جبهه

اگر یاد معاد نباشد انسان منحرف می شود. إِنَّ الَّذِينَ يَصِلُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ هُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ص/ ۲۶.

یاد معاد عامل مراقبه است.

یاد معاد مانع فرار از جبهه است.

لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا توبه/ ۸۱.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ هُمْ الْجَنَّةَ يَتَّقَاتُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُونَ وَ يُقْتَلُونَ توبه/ ۱۱۱.

علم ما علم نیست.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ تكاثر/ ۵-۶.

ماجرای جوانی که به یقین رسیده بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فَهُمْ وَ الْجَنَّةُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا فَهُمْ فِيهَا مُتَعَمُونَ وَ هُمْ وَ النَّارُ كَمَنْ قَدْ رَأَاهَا فَهُمْ فِيهَا مُعَذَّبُونَ

نسخ البلاغه، خطبه ۱۹۳.

۴. محرك

فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا كَهْف/ ۱۱۰.

۵. رسیدگی بمحرومان

وَ يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكْرًا إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا دهر/ ۱۰-۸.

۶. تقویت در جنگ

قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ بقره/ ۲۴۹.

۷. در برابر تهدید

قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ اعراف/ ۱۲۵.

قَالُوا لَنْ نُؤْتِكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَ الَّذِي فَطَرْنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا طه/ ۷۲.

۸. در اقتصاد

وَأُولَئِكَ لِلْمُطَقِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَ إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ أ لَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

مطففين/ ۴-۱.

۹. در عبادت

وَ مَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ يس/ ۲۲.

۲. نقش منفی انکار

۱. درجه

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ توبه/ ۴۵.

۲. در برابر محرومین

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ماعون/ ۲- ۱.

۳. در روان انسان

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ يَسْتَكْفِرُ أَيَّامَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ قیامت/ ۶- ۵.

۴. تحقیر در فکر

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ نمل/ ۴.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ روم/ ۷.

يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَ لَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ

وَ كُنَّا نَحُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَ كُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ مدثر/ ۴۶- ۴۰.

وَ إِذَا قُرَأَتِ الْقُرْآنُ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّشْتُورًا وَ جَعَلْنَا عَلَى

قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا اسراء/ ۴۶- ۴۵.

۴. یاد معاد

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ص/ ۴۶.

ابراهیم اسحاق یعقوب ما آنها را با خلوص مخصوصی خالص کردیم و آن یاد مرگ است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: يَسَّرَ الرَّادُّ إِلَى الْمَعَادِ الْعُدْوَانَ عَلَى الْعِبَادِ نَحْجِ الْبَلَاغَةِ، حِكْمَتِ ۲۲۱.

امام سجاد (ع) شخصی را دید که دلش شکسته و مردم را می‌خنداند. فرمود: وَ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ

يَوْمَئِذٍ يَحْسُرُ الْمُبْطِلُونَ حائیه/ ۲۷.

دنیا بازی است: وَ مَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَ لَعِبٌ عنكبوت/ ۶۴.

و خداوند حکیم است بازیگر نیست ولی بچه‌ها را به بازی گرفتن حکیمانه است. گاهی

والدین اسباب بازی برای فرزندان می‌خرد ولی نباید برای همیشه سرگرم این اسباب بازی‌ها شد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: شَيْبَتِي هُوَ وَ الْوَاقِعَةُ وَ الْمُرْسَلَاتُ وَ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ أَمَالِي صَدُوقِ، ص

۲۳۳.

علامه در المیزان: مشترکات این چهار سوره مسئله قیامت است.

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا مزمل/ ۱۷.

معد کمر شکن است.

وَ وُجُوهُ يَوْمَئِذٍ بِاسِرَّةٍ تَنْظُرُ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ قیامت/ ۲۵- ۲۴.

فاقره از ستون فقرات. مصائبی که کمر شکن است.

نادار فاقد است نه فقیر.

فقیر آن ناداری است که توان قیام ندارد و کمرش شکسته است.

۵. موافق معاد

۱. صراط

۱. وجود صراط

امام صادق (ع) در جواب سوال از صراط

بعد می‌فرماید: صراط دنیا امام مفترض الطاعة است که هر کس شناخت و پیروی کرد از صراط

قیامت عبور می‌کند به راحتی و الا قدمش می‌لغزد.

عن المفضل بن عمر قال: «سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ الصِّرَاطِ فَقَالَ هُوَ الطَّرِيقُ إِلَى مَعْرِفَةِ اللَّهِ عَزَّ

وَ جَلَّ وَ هُمَا صِرَاطَانِ صِرَاطٌ فِي الدُّنْيَا وَ صِرَاطٌ فِي الْآخِرَةِ وَ أَمَّا الصِّرَاطُ الَّذِي فِي الدُّنْيَا فَهُوَ الْإِمَامُ

المفترض الطاعة من عرفه في الدنيا و اقتدى بهداه مر على الصراط الذي هو جسر جهنم في

الاحرة و من لم يعرفه في الدنيا زلت قدمه عن الصراط في الاخرة فتردى في نار جهنم»
معانیا لاجبار، ص ۳۲.

۲. سختی عبور

پلی است که از جهنم می گذرد و همگان باید از آن عبور کنند.

وَ إِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَاوِدُهُا (ورود همان عبور از صراط است) كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ثُمَّ نُنَجِّي
الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ نَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا (افتاده و افکنده مرتب/ ۷۲-۷۱).

احشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَ أَرْوَاهُمْ وَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ
صافات/ ۲۳-۲۲.

پیامبر (ص) فرمود:

ان الصراط بين اظهر جهنم دحض (عبورگاه) منزله كنز العمال، خ ۳۹۰۳۴

عبور برای همگان است ولی آتش برای مومنان سرد و سالم است همانگونه که آتش نمرودی بر
ابراهیم (ع) سرد و سالم شد. تفسیر ابوالفتوح رازی، ج ۱، ۴۳۱

قَالَ الصَّادِقُ ع: الصراط هو جسر جهنم في الاخرة معانیا لاجبار، ص ۳۲.

امام صادق (ع): افرادی بر پل صراط استوارند که در دنیا در انتخاب رهبر دنبال هر شخص
نرفته اند و از رهبران منتخب خدا و رسول پیروی کرده اند. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۲

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ اسراء/ ۷۱.

به گفته روایات عبور از صراط برای مومنان

مثل برق، باد، اسب، با قدم آهسته، بالغزش، با سختی و چنگ زدن دست و پا، بعضی همراه
با سوزندگی آتش. بحار الانوار، ج ۸، ۶۵، باب ۲، روایت ۱، ۲، ۸

امام صادق (ع): در تفسیر إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمِرْصَادِ (فجر- ۱۴) قَنْطَرَةٌ عَلَى الصِّرَاطِ لَا يَجُوزُهَا عَبْدٌ
بِمَظْلَمَةٍ كَافِي، ج ۲، ص ۳۳۱.

قَالَ الصَّادِقُ ع: الصراط أدق (باریکتر و نازکتر) من الشعر و أحد من السيف أمالی صدوق، ص
۱۷۷.

روایات متعددی است که مردم از روی آن پل با دلهره و سختی می گذرند غیر از اولیای خدا که
برق آسا می گذرند در ذیل: إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمِرْصَادِ فجر/ ۱۴.

پیامبر (ص) فرمود:

تنها من و اهل بیتم بدون مشقت عبور می کنم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: لا يقطعها في غير مشقة إلا محمد و أهل بيته المناقب، ج ۲، ص ۱۵۵.
امام صادق (ع):

در آن عبورگاه از نماز و بستن و فامیل و حقوق مردم و امانت سوال می کنند. بحار، ج ۸،
۶۹

امامان معصوم (ع):

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: نحن الصراط المستقيم معانیا لاجبار، ص ۳۵.

بیش از ده روایت در این باره

آرزوی مومنان:

حداقل روزی ده مرتبه می گوئیم: اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ فاتحه/ ۶.

راه شیعه:

قَالَ الصَّادِقُ ع: إِنَّ النَّاسَ أَخَذُوا يَمِينًا وَ شِمَالًا وَ إِنَّا وَ شِيعَتَنَا هُدِينَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ كافي، ج
۲، ص ۲۴۶.

۳. تیزگیها

۱. راه خداست

راه خداست: إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ هود/ ۵۶.

قَالَ مُوسَى ع: إلهي فما جزاء من تلا حكمتك سرا و جهرا قال يا موسى يَمُرُّ عَلَى الصِّرَاطِ
كَالْبَرْقِ أَمْالِي صَدُوق، ص ٢٠٧.

٥. اهل بيت (ع) وصرراط

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: لكل شيء جواز و جواز الصراط حب علي بن أبي طالب المناقب، ج ٢،
ص ١٥٦.

روز قیامت حضرت فاطمه (ع) عرضه میدارد به خداوند نام من را فاطمه نهادی که دوستانم را
شفاعت کنم لذا خداوند شفاعتدوستانش را که بر صراط لغزشی دارند قبول می فرماید.

قَالَ الْبَاقِرُ ع: لفاطمة ع وقفة على باب جهنم فإذا كان يوم القيامة كتب بين عيني كل رجل مون
أو كافر فيور بمحب قد كثرت ذنوبه إلى النار فتقرأ فاطمة بين عينيه محبا فتقول إلهي و سيدي
سميتني فاطمة و فطمت بي من تولاني و تولى ذريتي من النار و وعدك الحق و أنت لا تخلف الميعاد
فيقول الله عز و جل صدقت يا فاطمة إني سميتك فاطمة و فطمت بك من أحبك و تولاك و
أحب ذريتك و تولاهم من النار و وعدي الحق و أنا لا أخلف الميعاد و إنما أمرت بعبدي هذا إلى
النار لتشفعي فيه فأشفعك و ليتبين ملائكتي و أنبيائي و رسلي و أهل الموقف موقفك مني و
مكانتك عندي فمن قرأت بين عينيه مونا فحدي بيده و أدخله الجنة **عللالشرائع، ج ١، ص**
١٧٩.

جواز عبور از صراط جز از راه ارتباط با اهلبیت (ع) میسر نیست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: فلا أزال واقفا على الصراط أدعو و أقول رب سلم شيعتي و محبي و
أنصاري و من تولاني في دار الدنيا **حصال صدوق، ج ٢، ص ٤٠٧.**

پیامبر اکرم (ص): ثابت قدمترین شما برا صراط دوست دارترین شما نسبت به اهل بیت من است.
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: أثبتكم قدما على الصراط أشدكم حبا لاهل بيتي **فضائلالشيعة، ص ٦.**

٢. عبودیت خداست

عبودیت خداست: وَ أَنْ اعْبُدُونِي هذا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ يس / ٦١.

٣. دین خداست

دین خدا: هِدَايِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِيناً قِيَمًا انعام / ١٦١.

٤. راه محمد (ص) است

راه محمد (ص): إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ زحرف / ٤٣.

٥. راه شهداء و انبیاء و صالحین است

راه انبیاء و شهداء و صدیقین و صالحین

(در بیان آیه صِرَاطِ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ فاتحه / ٠٧)

وَ مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ
الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا نساء / ٦٩.

٤. اسباب عبور

١. ایمان و تقوی

ایمان و تقوا: يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ بِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ حدید / ١٢.

٢. حب لاهل بیت (ع)

حب اهل بیت (ع):

با طراوت و ضوء گرفتن: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: أَسْبَغِ الْوُضُوءَ تَمَّرْ عَلَى الصِّرَاطِ مَرَّ السَّحَابِ حِصَالِ
صدوق، ج ١، ص ١٨٠.

حضرت موسی (ع) به خداوند عرضه میدارد چیست جزای کسی که

فرمود

پیامبر (ص): روز قیامت من و تو (علی (ع)) و جبرئیل بر صراط هستیم و کسی حق عبور را جز با ولایت توندارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: يَا عَلِي إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَقْعَدُ أَنَا وَأَنْتَ وَجِبْرَائِيلُ عَلِي الصَّرَاطِ فَلَمْ يَجْزْ أَحَدٌ إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ كِتَابٌ فِيهِ بَرَاءَةٌ بَوْلَايَتِكَ [معاني الاخبار](#)، ص ۳۵.

علی (ع): انا الصراط الممدود بين الجنة والنار

مرحوم علامه امینی و احمد حنبل و ابن ابی الحدید و عده دیگر از علما اهل تسنن نقل کرده‌اند که عبور یا سقوط از صراط وابستگی به علی (ع) دارد. [الغدیر](#)، ج ۳، ص ۲۹۹

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ص يَا عَلِي أَنْتَ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَقُولُ لِلنَّارِ هَذَا لِي وَ هَذَا لَكَ [كشف الغمة](#)، ج ۲، ص ۳۰۹. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَ نَصَبَ الصَّرَاطِ عَلَيَّ جَهَنَّمَ لَمْ يَجْزْ عَلَيْهِ إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ جَوَازٌ فِيهِ بَوْلَايَةُ عَلِي بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع بِشَارِهِ [المصطفى](#)، ص ۱۴۴.

۲. میزان

۱. معنا

معنیا میزان: وسیله سنجش

وَ الْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ [اعراف](#) / ۸.

ذَلِكَ الْيَوْمِ الْحَقُّ نَبَأٌ / ۳۹.

وسائل سنجش:

اعمال، حق

پارچه، متر

راهها، کیلومتر

خط، خط کش

هوا، هواسنج

عقل، سنجش حق و باطل

روایات زیادی داریم که میزان ما پیامبران و امامان معصوم (ع) هستند.

عن هشام بن سالم قال: «سألت أبا عبد الله ع عن قول الله عز وجل «وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ

لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا» (انبیاء- ۴۷) قال هم الانبياء و الاوصياء ع» [معاني الاخبار](#)،

ص ۳۱. قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: السَّلَامُ عَلَيَّ يَعْشُوبُ الْإِيمَانَ وَ مِيزَانَ الْأَعْمَالِ [بحار الانوار](#)، ج

۹۷، ص ۲۸۷.

۱. لغوي: دسیله سنجش

۲. در قرآن

۱. وسیله سنجش کالاهها

وسيله سنجش کالاهها و مبادلات

يَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَ الْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ [هود](#) / ۸۵.

۲. هم آهنگی و نظم آفرینش

وَ السَّمَاءَ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ [الرحمن](#) / ۷.

۳. تشریح عادلانه الهی

وَ أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيُقِيمُوا النَّاسَ بِالْقِسْطِ [حزید](#) / ۲۵.

۴. سنجش اعمال در قیامت

وَ نَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ [انبیاء](#) / ۴۷.

۳. مرصاد

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ [فجر](#) / ۱۴. (مرصاد به معنی کمینگاه)

قَالَ الصَّادِقُ ع: المرصاد قنطرة على الصراط لا يجوزها عبد مظلمة [بحار الانوار](#)، ج ۸، ص ۶۴.

علامه طباطبائی (ره) در میزان: (درمعنای مرصاد)

خداوند مراقب اعمال بندگان خویش است تا زمانی که طغیان و فساد را از حد بگذرانند. آنها

را به اشد عذاب مجازات می کند. میزان، ج ۲۰، ص ۴۰۹، چاپ بیروت ۲۸۱

مرصاد کمینگاه طغیانگران

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا نَبَأُ / ۲۱ ..

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ تَبِينُ / ۵ - ۴.

پاین ترین مرحله از حدود و قیود و گرفتاریها

کارهای واقعی انسان با يك سری اعتباریات و خیالات و نفسانیات مخلوط شده

هرچه در امور غیر واقعی غرق شویم از واقع باز می مانیم.

صرف کردن عمر در آرزوها، موهومات اسفل سافلین است.

نقش دین نجات انسان از موهومات و اعتباریات و باز کردن چشم اندازی بالاتر از ظاهرا من

الحیوة الدنيا است.

نقش دین است که لا تُلهيهم تجارته و لا يبيع عن ذكر الله نور / ۳۷.

و اتركفر است و الَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَاهُمْ كَسْرَابٍ بِقَيْعَةٍ نور / ۳۹.

اگر دین انسان را از آرزوها نجات ندهد دریای دنیا همه را غرق می کند اعلموا انما الحیاة الدنيا

لَعِبٌ وَ هُوَ وَ زِينَةٌ وَ تَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَ تَكَاثُرٌ فِي الْاَمْوَالِ وَ الْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ بِنَابِهِ

ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُوْنُ حُطَامًا وَ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ وَ مَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَ رِضْوَانٌ وَ مَا

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلَّا مَتَاعُ الْعُرُوْرِ حديد / ۲۰.

علامه طباطبائی بگفته آیه الله حسینی، در نوشته های خطی خود می فرماید: احتمال دارد جمله،

وَ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ وَ مَغْفِرَةٌ

عطف به هو باشد یعنی همانگونه ظاهر دنیا هو و لعب است باطنش که در قیامت جلوه

می کند برای بعضی عذاب و برای بعضی مغفرت است.

۴. نامه عمل

۱. کیفیت

۱. فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَٰوْمٌ أَقْرَأُ كِتَابِيَهٗ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ فَهُوَ فِي عِيَشَةٍ

رَاضِيَةٍ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ كُلُوا وَ اشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْاِيَّامِ الْخَالِيَةِ وَ أَمَّا مَنْ أُوتِيَ

كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهٗ وَ لَمْ أَذْرَ مَا حِسَابِيَهٗ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ حَاقَهُ

۲۷ - ۱۹.

۲. يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَٰئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ اِسْرَاءُ / ۷۱.

علامه می فرماید: مراد از چپ و راست حق و باطل و سعادت و شقاوت است.

۳. وَ وُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَ يَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لِهَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ

صَغِيرَةً وَ لَا كَبِيرَةً اِلَّا اَحْصَاهَا وَ وَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَ لَا يَظْلِمُ رُبُّكَ اَحَدًا كَهْفُ / ۴۹.

۴. هَٰذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ جاثیه / ۲۹.

(نامه عمل به سخن می آید)

۵. وَ كُلِّ اِنْسَانٍ اَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَ نُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا اَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى

بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا اِسْرَاءُ / ۱۴ - ۱۳.

۶. كَلَّا اِنَّ كِتَابَ الْاِنْتِرَارِ لَفِي عَلَيِّنَ مَطْفِنينَ / ۱۸.

۷. فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا وَ يَنْقَلِبُ اِلَى اَهْلِهِ مَسْرُورًا وَ أَمَّا مَنْ

أُوتِيَ كِتَابَهُ وَّرَآءَ ظَهْرِهِ فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا وَ يَصَلَّى سَعِيرًا اِنشاق / ۱۲ - ۷.

۸. زبور به صفحات و لوح های بزرگ گفته می شود که با خط درشت و زبر بر آن نگاشته اند این

واژه گویای صراحت و روشنی و از بین رفتن نامه اعمال است. مکارم

۹. سه نوع نامه عمل هست:

اشخاص

امتها: كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا حَاضِيَةً / ۲۸.

دفتر کل: وَ كُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ يس / ۱۲. (لوح محفوظ)

۱۰. نامه اعمال علنی است بطوری که دیگران هم می‌توانند ببینند و این خود مایه عزت برای ابرار و عامل خجالت برای مجاز است نامه بردست، برگردن، بر پشت، نامه منشور، و باز است. مکارم

۱۱. مجرم از افشای جرائمش وحشت دارد. مُشْفِقِينَ بِمَا فِيهِ كَهْف / ۴۹.

۱۲. طائر در زبان عربی به بخت خوب یابد گفته شود و چون خوشبختی یا بدبختی انسان در گرو اعمال اوست. قرآن از يك مفهوم خرافی و واقعیت عینی ساخته.

۲. خصوصیات

۱. ثبت عمل

۱. إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ يونس / ۲۱.

۲. كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ مريم / ۷۹.

۳. وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ انبياء / ۹۴.

۴. وَ نَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَ آتَاهُمْ يس / ۱۲. (ماجرای خانه‌های دور از مسجد که پیامبر فرمود:

ناراحت نباشید هرگامی ثبت می‌شود.

۵. وَ رُسُلَنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ زحرف / ۸۰.

۶. وَ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ قمر / ۵۲.

۷. وَ كُلُّ صَغِيرٍ وَ كَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ قمر / ۵۳.

۸. أَحْصَاهُ اللَّهُ وَ نَسُوهُ مجادله / ۶.

۹. وَ كُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ (قدیم شماره‌ها با حصی و سنگ بوده است.) كِتَاباً نَبَأُ / ۲۹.

۱۰. إِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ كِرَاماً (با کرامتند، پاداش چند برابر می‌فرستند) كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ انفطار / ۱۲ - ۱۰.

۱۱. مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ق / ۱۸.

۱۲. كُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ يس / ۱۲.

به گفته مفسران مراد لوح محفوظ است.

۲. کشف عمل

۱. يُنَبِّئُوا الْإِنْسَانَ بِوَعْدِهِ بِمَا قَدَّمَ وَ آخَرَ قیامت / ۱۳.

۲. وَ إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ تكویر / ۱۰.

۳. بَلْ بَدَأَهُمْ مَا كَانُوا يُحْفُونَ انعام / ۲۸.

۴. وَ بَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعاً ابراهیم / ۲۱.

۵. حسابرسی

۱. حساب و نظم عالم

۱. آفرینش و اداره جهان روی حساب و برنامه و نظم است چطور ممکن است پایان کار بی حساب باشد.

۲. حدود ۴۰ مرتبه کلمه حساب در قرآن آمده از قیامت بارها به یوم الحساب تعبیر شده.

۲. مورد حسابرسی

۳. در قیامت همه مورد حسابرسی قرار می‌گیرند: فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَ لَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ اعراف / ۶.

۴. از همه اعمال پرسش می‌شود: وَ لَنَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ نحل / ۹۳.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ زلزال / ۸ - ۷.

۵. از تمام حالات سوال می شود.

إِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ بقره/ ۲۸۴.

۶. در هرکجا که کاری انجام شده باشد.

يَا بُيَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ لقمان/ ۱۶.

۳. حسابرسی

۱. خدا

۱. خدا گفنی بنا حاسِبِينَ انبیاء/ ۴۷.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ غاشبه/ ۲۶.

وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ انعام/ ۶۲.

۲. رهبران آسمانی

رهبران آسمانی: قَالَ الصَّادِقُ ع: إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَكَلَّمَنَا اللَّهُ بِحِسَابِ شِيعَتِنَا أَمَلِي طوسی، ص ۴۰۶.

امام صادق (ع) فرمود: حساب هر امتی با امام زمان آنهاست.

در حدیث آمده حساب پیامبران با خدا حساب اوصیاء با انبیاء و حساب مردم با اوصیاء.

المیزان، ج ۲۰، ص ۴۰۳

۳. وجدان

وجدان: أَفْرَأُ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيباً اسراء/ ۱۴.

۴. انواع حساب

۱. آسان

حساب آسان: حِسَاباً يَسِيراً انشقاق/ ۸.

کسیکه عفو کند از کسی که به او ظلم کرده

عطا کند از کسی که او را محروم کرده

آمد و رفت کند تا کسی که او قطع رابطه کرده

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: حَسَنَ خَلْقِكَ يَخْفَى اللَّهُ حِسَابَكَ أَمَلِي صدوق، ص ۲۰۹.

حسابش آسان است.

قَالَ الصَّادِقُ ع: صَلَّةُ الرَّحِمِ تُهَوِّنُ الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كافي، ج ۲، ص ۱۵۷.

۲. شدید

حِسَاباً شَدِيداً طلاق/ ۸.

و يَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ رعد/ ۲۱.

هر کسی عاقل تر حسابش سخت تر: قَالَ الصَّادِقُ ع: إِنَّمَا يُدَاقُ اللَّهُ الْعِبَادَ فِي الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِي الدُّنْيَا كافي، ج ۱، ص ۱۱.

حتی در مطالبه حق سخت گیری سبب حساب شدید است: قَالَ الْبَاقِرُ ع: لِرَجُلٍ يَا فُلَانُ مَا لَكَ وَ لَاحِيكَ قَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ كَانَ لِي عَلَيْهِ حَقٌّ فَاسْتَقْصَيْتُ مِنْهُ حَقِّي قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَخْبَرَنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ وَ يَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ أ تَرَاهُمْ خَافُوا أَنْ يَجُورَ عَلَيْهِمْ أَوْ يَظْلِمَهُمْ لَا وَ اللَّهُ خَافُوا الْاسْتِقْصَاءَ وَ الْمُدَاقَةَ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۱۰.

۳. بی حساب

۱. به بهشت

کسانی که در برابرگناه صبر می کنند.

کسانی که از گنار نیش و نوشها با بزرگواری می گذرند.

کسانی که پول خرج کردن خود را جز در راه محبت خدا قرار نمی دهند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ الْخَلَائِقَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَ يَنَادِي مَنَادٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ، يَسْمَعُ آخِرَهُمْ كَمَا يَسْمَعُ أَوَّلَهُمْ، يَقُولُ أَيْنَ أَهْلُ الصَّبْرِ فَيَقُومُ عُنُقَ مَنِ النَّاسِ، فَتَسْتَقْبِلُهُمْ زَمْرَةٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَيَقُولُونَ لَهُمْ مَا كَانَ صَبْرَكُمْ هَذَا

الَّذِي صَبَرْتُمْ فَيَقُولُونَ صَبَرْنَا أَنْفُسَنَا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ، وَ صَبَرْنَا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ. قَالَ فَيَنَادِي مَنَادٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ صَدَقَ عِبَادِي، خَلَوْا سَبِيلَهُمْ لِيَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ. قَالَ ثُمَّ يَنَادِي مَنَادٌ آخَرَ، يَسْمَعُ آخِرَهُمْ كَمَا يَسْمَعُ أَوَّلَهُمْ، فَيَقُولُ أَيْنَ أَهْلُ الْفَضْلِ. فَيَقُومُ عُنُقَ مَنِ النَّاسِ، فَتَسْتَقْبِلُهُمْ زَمْرَةٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فَيَقُولُونَ مَا فَضَلَّكُمْ هَذَا الَّذِي نُوَدِّعُكُمْ بِهِ فَيَقُولُونَ كُنَّا يَجْهَلُ عَلَيْنَا فِي الدُّنْيَا فَنَحْتَمِلُ وَ يَسَاءَ إِلَيْنَا فَنَعْفُو. قَالَ فَيَنَادِي مَنَادٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ (تَعَالَى) صَدَقَ عِبَادِي، خَلَوْا سَبِيلَهُمْ لِيَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ. قَالَ ثُمَّ يَنَادِي مَنَادٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ (عِزُّ وَ جَلُّ)، يَسْمَعُ آخِرَهُمْ كَمَا يَسْمَعُ أَوَّلَهُمْ، فَيَقُولُ أَيْنَ جِيرَانُ اللَّهِ (جَلُّ جَلَالِهِ) فِي دَارِهِ فَيَقُومُ عُنُقَ مَنِ النَّاسِ، فَتَسْتَقْبِلُهُمْ زَمْرَةٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فَيَقُولُونَ لَهُمْ مَا ذَاكَ كَانَ عَمَلَكُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا فَصَرْتُمْ بِهِ الْيَوْمَ جِيرَانَ اللَّهِ (تَعَالَى) فِي دَارِهِ فَيَقُولُونَ كُنَّا نَتَحَابُّ فِي اللَّهِ (عِزُّ وَ جَلُّ). وَ نَتَبَادَلُ فِي اللَّهِ، وَ نَتَوَازَرُ فِي اللَّهِ. فَيَنَادِي مَنَادٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ صَدَقَ عِبَادِي خَلَوْا سَبِيلَهُمْ لِيَنْطَلِقُوا إِلَى جِوَارِ اللَّهِ فِي الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ. قَالَ فَيَنْطَلِقُونَ إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ. **أُمَالِي طُوسِي، ص ١٠٢.**

٢. به جهنم

بِي حِسَابٍ بِهِ دُوزَخٌ: فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنَ كَهْفٍ / ١٠٥.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: اَعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ أَهْلَ الشَّرِّكَ لَا تُنْصَبُ لَهُمُ الْمَوَازِينُ **أُمَالِي صَدُوق، ص ٥٠٦.**

رهبر ظالم، عالم حسود، پیرمرد زناکار، ثروتمند بخیل، بی حساب به دوزخ می‌روند. **میزان الحکمه، ٥. سؤال و پاسخ**

١. معنای **لَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ** قصص / ٧٨. چیست؟

جواب: این آیه مربوط به قیامت نیست بلکه در ماجرای قارون آمده و هشدار می‌دهد که بخود آید تا مهلت دارید توبه کنید زیرا اگر قهر خدا برسد فرصتی نیست که از گناهان سوال شود و شما توبه کنید و یا عذر تراشی کنید.

٢. معنای آیه: **لَا يُسْئَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَ لَا جَانُّ الرَّحْمَنِ** / ٣٩. چیست؟

ج: در قیامت توقفگاههای متعددی است که در یکی سوال و بازپرسی می‌کنند و در دیگری اجازه حرف زدن هم نمی‌دهند و سیمای مجرم از دور پیداست **يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ الرَّحْمَنِ** / ٤١.

٣. حسابرسی برای خداکاری ندارد پس چرا اینقدر طول می‌کشد.

ج: طولانی شدن بخاطر طولانی شدن جوابها است نه ضعف حسابگر.

٥. ویژگیهای معاد

١. گفتگوها

١. خداوند با بندگان

احادیث زیادی است که روز قیامت خداوند خطابهای به بندگان دارد که آنها جواب می‌دهند.

آیا بر شما آیات خوانده نشد؟

آیا به شما هشدار داده نشد برای امروز؟

آیا این قیامت حق نیست؟ می‌گویند: بله.

٢. منافقین با مؤمنان

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَ الْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسَبْ مِنْ نُورِكُمْ **حَدِيد / ١٣.**

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ **حَدِيد / ١٤.**

قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا **حديد/ ۱۳**.

قالوا بلى و لكنكم فتنتم (با فتنه هلاك شويد) انفسكم و ترضتكم (به انتظار هلاکت مومنان بوديد) و اذبتكم (شك در دين داشتيد) و عزتكم (آرزوها شمارا گول زد) الاماني **حديد/ ۱۴**.

۳. مجرمين با مؤمنين در دنيا

در دنيا مجرمين نسبت به مومنين:

ان الذين اخرجتموا كانوا من الذين آمنوا يضحكون و اذا مروا بهم يتغامزون **مطففين/ ۳۰ - ۲۹**.

در آخرت مومنين نسبت به مجرمين:

قال يوم الذين آمنوا من الكفار يضحكون **مطففين/ ۳۴**.

۴. مؤمنين با مجرمين در آخرت

در دنيا مجرمين نسبت به مومنين:

ان الذين اخرجتموا كانوا من الذين آمنوا يضحكون و اذا مروا بهم يتغامزون **مطففين/ ۳۰ - ۲۹**.

در آخرت مومنين نسبت به مجرمين:

قال يوم الذين آمنوا من الكفار يضحكون **مطففين/ ۳۴**.

۵. خداوند با منكرين

و قالوا ان هي الا حياتنا الدنيا و ما نحن بمبعوثين و لو ترى اذ وقفوا على رهبهم قال ا ليس هذا بالحق قالوا بلى و ربنا قال فذوقوا العذاب بما كُنتُمْ تَكْفُرُونَ **انعام/ ۳۰ - ۲۹**.

۶. كسانيكه گمراهي خود را به گردن مي اندازند

قال الذين حق عليهم القول ربنا هولاء الذين اعوينا اعويناهم كما عويننا تبرأنا اليك ما كانوا ايتانا يعبدون **قصص/ ۶۳**.

و قيل ادعوا شركاءكم فدعوهم فلم يستجيبوا لهم و راوا العذاب لو انهم كانوا يهتدون **قصص/ ۶۴**.

۷. مستضعفين با مستكبرين

فقال الضعفاء للذين استكبروا انا كنا لكم تبعاً فهل انتم مغنون عنا من عذاب الله من شيء قالوا لو هدانا الله لهدينناكم سواء علينا ا جزعنا ا م صبرنا ما لنا من حيص ابراهيم/ **۲۱**.

۸. شيطان با پيروانش

ان الله وعدكم وعد الحق و وعدتكم فآخلفتكم و ما كان لي عليكم من سلطان الا ان دعوتكم فاستجبتم لي فلا تلوموني و لوموا انفسكم ما انا بمصريحكم و ما انتم بمصريحني ايني كفرت بما اشركتهمون من قبل ان الظالمين هم عذاب اليم

ابراهيم/ **۲۲**.

۹. اصحاب يمين با اصحاب شمال

يتساءلون عن المجرمين ما سلككم في سقر قالوا لم نك من المصلين و لم نك نطعم المسكين و كنا نحوض (به بطالت گذرانديم) مع الحاضرين (اهل باطل) و كنا نكذب بيوم الدين **مدثر/ ۴۰ - ۴۶**.

۱۰. اعضاء و جوارح

و قالوا لجلودهم لم شهدتم علينا قالوا انطقنا الله الذي انطق كل شيء **فصلت/ ۲۱**.

۱۱. مجرمين و نامه عمل

اقرأ كتابك كفى بنفسك عليك حسياً **اسراء/ ۱۴**.

و يقولون يا ويلتنا ما لهذا الكتاب لا يغادر صغيره و لا كبيره الا اخصاها و وجدوا ما عملوا حاضراً و لا يظلم ربك احداً **كهف/ ۴۹**.

۱۲. ظالمين با خدا

ربنا اخرجنا منها فان عدنا فانا ظالمون قال احسوا (برخوردی چون برخورد با سگ) فيها و لا تكلمون مومنون/ **۱۰۸ - ۱۰۷**.

۲. ندامت گاه

۱. دلیل حسرت

یکی از نامهای قیامت است. **يَوْمَ الْحُسْرَةِ مريم/ ۳۹**.

دلیل حسرت آشکار شدن همه چیز است. **إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ مريم/ ۳۹**.

میگویند: **لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ملك/ ۱۰**.

می گویند: درحق خدا کوتاهی کردم یا حسرتی علی ما فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ زمر/ ۵۶.

به اعمال تباه شده: **يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسْرَاتٍ بقره/ ۱۶۷**.

به غلبه شقاوت: **رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا مومنون/ ۱۰۶**.

ای کاش خاک بود: **يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا نبأ/ ۴۰**.

حسرت پنهان آشکار می شود: **وَ أَسْرُوا النَّدَامَةَ يونس/ ۵۴**.

رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَ سَمِعْنَا فَأَرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ سجده/ ۱۲.

آرزوی بیرون آمدن از آتش و اقرار

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ مومنون/ ۱۰۷.

۲. انواع حسرت

یکی از نامهای قیامت است. **يَوْمَ الْحُسْرَةِ مريم/ ۳۹**.

دلیل حسرت آشکار شدن همه چیز است. **إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ مريم/ ۳۹**.

میگویند: **لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ملك/ ۱۰**.

می گویند: درحق خدا کوتاهی کردم یا حسرتی علی ما فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ زمر/ ۵۶.

به اعمال تباه شده: **يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسْرَاتٍ بقره/ ۱۶۷**.

به غلبه شقاوت: **رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا مومنون/ ۱۰۶**.

ای کاش خاک بود: **يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا نبأ/ ۴۰**.

حسرت پنهان آشکار می شود: **وَ أَسْرُوا النَّدَامَةَ يونس/ ۵۴**.

رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَ سَمِعْنَا فَأَرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ سجده/ ۱۲.

آرزوی بیرون آمدن از آتش و اقرار

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ مومنون/ ۱۰۷.

۳. امکان حیران

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: شَرُّ النَّدَامَةِ نَدَامَةُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ كافي، ج ۸، ص ۸۱.

آرزوها بیهوده است:

لَوْ أَنَّ لِي كَرْهًا (برگشت) فَأَكُونُ مِنَ الْمُحْسِنِينَ زمر/ ۵۸.

به دنبال راه گریز: **فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءِ اعراف/ ۵۳**.

هَلْ إِلَى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلِ شوری/ ۴۴.

۴. اسباب ندامت

۱. دوری از رهبران الهی

يَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا فرقان/ ۲۷.

پیامبر اکرم (ص) به ابازر: کسانی که رسالت مرا قبول نکردند بحال کوری و کری در قیامت

حاضر شده و می گویند: وای بر ما که در حق خدا کوتاهی کردیم.

۲. مصرف نکردن مال برای خدا

آنها که از مال دنیا در راه خدا مصرف نکردند و دیگران که وارث شدند چنین کردند وارث به

بهاشت و او به جهنم می رود در حال حسرت.

امام صادق (ع):

آیه ۱۶۷ درباره چنین افرادی است.

قَالَ الصَّادِقُ ع: فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ «كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ» (بقره-

۱۶۷) هُوَ الرَّحْلُ يَدْعُ مَالَهُ لَا

يُنْفِقُهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ بَخْلًا ثُمَّ يَمُوتُ فَيَدْعُهُ لِمَنْ يَعْمَلُ فِيهِ بِطَاعَةِ اللَّهِ أَوْ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنْ عَمِلَ بِهِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ رَأَهُ فِي مِيزَانٍ غَيْرِهِ فَرَأَهُ حَسْرَةً وَ قَدْ كَانَ الْمَالُ لَهُ وَ إِنْ كَانَ عَمِلَ بِهِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ قَوَّاهُ بِذَلِكَ الْمَالِ حَتَّى عَمِلَ بِهِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَافِي، ج ۴، ص ۴۲.

۳. افراط و تندروی

افراد تند رو و افراطی فهرست غرر، ماده (ندم)

۴. عدم کسب علم در عین قدرت

آنها که توانائی تحصیل علم داشتند و به دنبالش نرفتند. نَحْجُ الفصاحه، جمله ۳۰۵

۵. عالمی که به علم خود عمل نکرده است

علمائی که مریدانبا عمل آنها به بهشت ولی خود به خاطر نداشتن عمل به جهنم. نَحْجُ الفصاحه،

جمله ۳۰۵

۶. دم از عدالت زد

آنها که دم از عدل می زدند و به آن عمل نمی کردند.

قَالَ الصَّادِقُ ع: إِنَّ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ وَصَفَ عَدْلًا ثُمَّ عَمِلَ بَعِيْرَهُ كَافِي، ج ۲،

ص ۲۹۹.

۷. بیهوده گذراندن عمر

آنها که جلسات خود را به حرفهای بیهوده گذراندند.

در دعا: قَالَ الرِّضَا ع: أَعُوذُ بِكَ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ تَهْذِيبُ الاحكام، ج ۳، ص ۹۵.

(ندم) امام سجاد (ع) در دعای ابو حمزه: أَوْ لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي أَلْفَ (مایوس) مجالس البطلین (آنها

که وقت خود را به بطالت

می گذراندند) فَبَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ خَلِيتِي (مرا به خود وا گذاشتی) مصباح المتعجد، ص ۵۸۷.

۸. دوست نااهل

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا فرقان/ ۲۸.

۹. حرص برای ریاست دنیا

آنها که برای ریاست دنیا حرص و دست و پا می زدند. معجم احادیث نبوی، ج ۶، ص ۳۹۱

۱۰. حق الناس

آدم کشی و رها کردن بستگن و نداشتن وصیت و بی اعتنائی به حقوق مردم و نپرداختن زکات

هر کدام وسیله حسرت است. سفینه البحار، (ندم)

۱۱. تکذیب آیات الهی

تکذیب کنندگان آیات الهی:

يَا لَيْتِنَا نُرَدُّ وَ لَا نُكَذِّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَ نَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ انعام/ ۲۷.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ انعام/ ۳۱.

قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا انعام/ ۳۱.

۳. اعتراف گناه

۱. اعتراف به گناه

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ مجادله/ ۱۸.

گمان می برند همانطور که دروغ در دنیا راه فراری بود در آخرت هم چنین است.

روزی که هیچ چیز مخفی نمی ماند:

وَ لَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا نساء/ ۴۲.

روزی که حجت خدا بر همه تمام است.

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ انعام/ ۱۴۹.

۶. يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا (از پیش آمدن چنین روزی در غفلت بودیم) فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ
انبیاء/ ۹۷.

۳. فایده اعتراف به گناه در دنیا

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: شَافِعُ الْمُدْنِبِ إِقْرَاضُهُ غَرَرِ الْحَكْمِ، ص ۱۹۵.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: مَنْ اعْتَرَفَ بِالْجُرِيَةِ اسْتَحَقَّ الْمَغْفِرَةَ غَرَرِ الْحَكْمِ، ص ۱۹۵.

در آخرت اعتراف و عذر خواهی اثری ندارد.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ روم/ ۵۷.

علی (ع) در دعای کمیل: یا الهی بعد تقصیری و إسراپی علی نفسی معتذرا نادما منکسرا
مستقیلا مستغفرا منیبا مقرا مدعنا معترفا مصباح‌المتهجده، ص ۸۴۴.

علی (ع) در دعای کمیل: لا إله إلا أنت سبحانك و بحمدك ظلمت نفسي و تجرأت بجهلي
مصباح‌المتهجده، ص ۸۴۴.

آنانکه در جنگ تبوک شرکت نکردند و بعد از نزول آیات و مذمت دنیا پرستان و رفاه طلبان
متنبه شدند و برای اعتراف به گناه خود را به ستون مسجد پیامبر (ص) بستند،
آیه نازل شد:

وَ آخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ (انجام اعمال نیک در کنار کارهای ناشایست) خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَ
آخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ توبه/ ۱۰۲.

البته منافاتی نیست بین اینکه خداوند از انسان اعتراف بگیرد انسان خود را مستحق آتش ببیند
و بعد خداوند به رحمت و فضل خود عمل کند نه به عدل.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ مِصْبَاحِ الْمُتَهَجِّدِ، ص ۶۹۶.

الهی عاملنا بفضلک و لا تعملنا بعدلک

۴. آشکار شدن باطن ها

علی (ع) در دعای کمیل: فلك الحمد علي في جميع ذلك (گناهی که کرده‌ام) و لا حجة لي
فیما جرى علي فيه
مصباح‌المتهجده، ص ۸۴۴.

روایات متعددی است که خداوند روز قیامت بنده گنهکار را می‌آورد و يك يك گناهان را در
محل و زمانی که انجام داده گوشزد کرده و او اعتراف می‌کند.

قَالَ الصَّادِقُ ع: يُوتَى بِعَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ظَالِمٍ لِنَفْسِهِ فَيَقُولُ اللَّهُ أَمْ أَمْرُكَ بِطَاعَتِي أَمْ لَمْ أَنْهَكَ عَنْ
مَعْصِيَتِي فَيَقُولُ بَلَى يَا رَبِّ وَلَكِنْ غَلَبَتْ عَلَيَّ شَهْوَتِي فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِدْنِي لَمْ تَظْلِمْنِي فَيَأْمُرُ اللَّهُ بِهِ
إِلَى النَّارِ فَيَقُولُ مَا كَانَ هَذَا ظَنِّي بِكَ فَيَقُولُ مَا كَانَ ظَنُّكَ بِي قَالَ كَانَ ظَنِّي بِكَ أَحْسَنَ الظَّنِّ
فَيَأْمُرُ اللَّهُ بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَقَدْ نَفَعَكَ حُسْنُ ظَنِّكَ بِي السَّاعَةَ الْحَاسِنِ، ج
۱، ص ۲۵.

۲. نمونه های از اعتراف ها

۱. فَأَعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا غَافِرٍ / ۱۱.

۲. فَأَعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ مَلِكٍ / ۱۱.

آنها که راه خدا و اولیا او را رها کردند.

۳. شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا انْعَامٍ / ۱۳۰.

وقتی که به مجرمان گفته می‌شود آیا آیات بر شما خوانده نشد و هشدار داده نشدید می‌گویند:
بلی.

۴. قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَ كُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ مومنون/ ۱۰۶.

۵. وَ لَوْ تَرَى إِذْ وُفِّقُوا عَلَى رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَ رَبَّنَا قَالَ فَدُوفُوا الْعَذَابَ بِمَا
كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ انعام/ ۱۳۰.

آیه الله العظمی سید جمال الدین از مراجع تقلید می گوید: من از اصفهان به نجف رفتم. تا مدت ها مردم را به صورت برزخیه و وحوش و حیوانات و شیاطین می دیدم تا روزی به حرم رفتم و متوسل شدم که من طاقت ندارم می خواهم مردم را به صورت عادی ببینم.

۵. شاهدان و شاکیان

۱. شاهدان

۱. خداوند

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ حج/ ۱۷.

وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطاً نساء/ ۱۲۶.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً نساء/ ۲.

وَ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ آل عمران/ ۹۸.

ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ يونس/ ۴۶.

۲. پیامبران

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِيراً احزاب/ ۴۵.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِيراً فتح/ ۸.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِداً عَلَيْكُمْ مزمل/ ۱۵.

وَ جِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَوْلٍ شَهِيداً نساء/ ۴۱.

وَ يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيداً عَلَيْهِمْ نحل/ ۸۹.

حضرت مسیح شاهد است.

وَ إِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً نساء/ ۱۵۹.

پیامبر اکرم (ص):

۱. ظاهر و باطن دنیا

مومن و کافر: در تجارت، ازدواج، کار: کشاورزی یکسانند

لکن هدف کافر ظاهراً من الحیاة الدنیا

يَعْلَمُونَ ظَاهِراً مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ هُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ روم/ ۷.

مومن به حقیقت می رسد چون هدفش؟؟؟؟ ثابت و واقعی است.

کافر به غرور و زینت ولی پایان هیچ مصداق

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَ إِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيداً جُرُزاً

(حاک خالص کهف/ ۷-۸.

ما عِنْدَكُمْ يَنْقَدُ نحل/ ۹۶.

چون ظاهر من الحیوه الدنیا است.

وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ نحل/ ۹۶.

چون صِبْغَةَ اللَّهِ وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً بقره/ ۱۳۸.

همه اثرهای امروز فردا خبر می شوند.

همه ایدیه الله رحمه الله می شوند.

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ قاصص/ ۸۸.

مردم در ظاهر محبوبیت عزت، راحتی، غنی در سرمایه می پندارند.

ولی در واقع محبوبیت عزت، راحتی، غنی، در قناعت است

تمام امامان کار می کردند اما برای چه؟

۲. نمونه های ظاهر شدن باطن ها

قَالَ الصَّادِقُ ع: فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ «فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَ جِئْنَا بِكَ عَلَى هَوْلٍ شَهِيداً» (نساء- ۴۱) قَالَ نَزَلَتْ فِي أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ص خَاصَّةً فِي كُلِّ قَرْنٍ مِنْهُمْ إِمَامٌ مِنَّا شَهِيدٌ عَلَيْهِمْ وَ مُحَمَّدٌ ص شَهِيدٌ عَلَيْنَا كَافِي، ج ۱، ص ۱۹۰.

۳. فرشتگان

وَ جَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ (مامور) وَ شَهِيدٌ ق/ ۲۱.
 مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ (نگهبان حاضر) ق/ ۱۸.
 وَ إِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ انفطار/ ۱۲- ۱۰.
 مناسب این است که آن دو فرشته ثبت اعمال چون آگاهترند شاهد باشند.

۴. زمین

يَوْمَئِذٍ نُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا زَلْزَالَ / ۵- ۴.
 إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ عَنكَبُوت/ ۶۴.
 خانه آخرت جایگاه حیات است، طبق این معنی زمین گواهی می دهد.
 رسول خدا (ص) در هر منطقه ای دو رکعت نماز می خواند و می فرمود: این مکان بر نماز من شهادت می دهد. المیزان،

ج ۶، ص ۳۳۷

امام صادق (ع) به فردی می فرماید:

در جاهای مختلف نماز بخوان تا این مکانها در روز قیامت به نفع تو گواهی دهند.
 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: وَ الْبَقَاعُ الَّتِي تَشْتَمِلُ عَلَيْهِ شُهُودٌ رِبَهٌ لَهُ أَوْ عَلَيْهِ بَحَارُ الْأَنْوَارِ، ج ۷، ص ۳۱۵.
 پیامبر (ص): روز قیامت زمین بر اعمال هر مرد و زنی گواهی میدهد. مجمع البیان، ج ۵، ص

۵۲۶

وَ فِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيداً عَلَيْكُمْ حج/ ۷۸.

وَ يَكُونُ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً بقره/ ۱۴۳.

سوال: پیامبران در قیامت میگویند: لا عِلْمَ لَنَا مَائِدَه/ ۱۰۹. پس چگونه شاهدند؟
 جواب: الف) علمشان از خداست.

ب) یکنوع احترام و ادب؛ مثل کودک در مقابل پهلوان که زور ندارم.

مثل شاگرد در مقابل استاد می گوید من علمی ندارم.

وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً بقره/
 ۱۴۳.

به چهار دلیل مراد از امه وسط امامان معصوم هستند.

الف: میان مردم با مردم آگاهتر از همه

ب: از عدالتی برخوردارند که می توانند در گواه بودن لغزشی نداشته باشند.

ج: اهمیت و لیاقت آنها با عظمت قیامت تناسب دارد.

د: امام صادق (ع):

امت وسط تنهاما هستیم.

عَنْ بُرَيْدِ الْعَجَلِيِّ قَالَ: «سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ «وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ» (بقره- ۱۴۳) قَالَ نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطَى وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى

خَلْقِهِ وَ حُجَّجُهُ فِي أَرْضِهِ» كَافِي، ج ۱، ص ۱۹۰.

امام صادق (ع):

در هر دوره و قرنی امامی هست که گواه و شاهد بر مردم است.

قَالَ الصَّادِقُ ع: صَلُّوا مِنَ الْمَسَاجِدِ فِي بَقَاعِ مُخْتَلِفَةٍ فَإِنَّ كُلَّ بُقْعَةٍ تَشْهَدُ لِلْمُصَلِّيِ عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمَالِي صَدُوق، ص ۳۵۸.

۵. اعضای بدن

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ نور / ۲۴
الْيَوْمَ نَخِيضُ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ يس / ۶۵.

(فهمیده می شود که اول بقیه اعضا افشاگری می کنند و بعد زبان)

شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَعْوُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فصلت / ۲۰.
وَقَالُوا لَوْلَا دُعَاهُمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ فصلت / ۲۱.

علامه طباطبائی:

شهادت اعضا در صورتی است که شعور داشته باشند، لذا آ نهاداری شعور هستند گرچه نوع

آن علم و شعور با علم و عور ما فرق داشته باشد. المیزان، ج ۱۱، ۴۰۲

امام باقر (ع): شهادت اعضا مخصوص افراد فاسق و مجرم است. قَالَ الْبَاقِرُ ع: لَيْسَتْ تَشْهَدُ الْجَوَارِحُ عَلَى مُؤْمِنٍ إِنَّمَا تَشْهَدُ عَلَى مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيُعْطَى كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ كَافِي، ج ۲، ص ۳۱.

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُوخَ ۷ ذَ كُلُّ أَوْلِيكَ كَانَ عَنْهُ مَسْوَلًا اسراء / ۳۶.

۶. نامه عمل

وَ تَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَانِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ جاثیه / ۲۹ - ۲۸.

وَ وُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ كَهْف / ۴۹.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَ نَجْوَاهُمْ بَلَى وَ رُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ زحرف / ۸۰.

قُلِ اللَّهُ أَسْرِعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ يونس / ۲۱.

مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَ لَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا كَهْف / ۴۹.

وَ كُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَ نُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا اسراء / ۱۳.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا اسراء / ۱۴.

روایاتی است که فرشتگان درباره کسانی شهادت میدهند که نامه اعمال را انکار کنند

۷. وجدان

كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا اسراء / ۱۴.

در مناجات:

خدایا هرگاه حساب مرا به خودم واگذاری جزای خویش را جز قهر و غضب و آتش چیز دیگر نمی دانی.

تنگی نفس و سرفه سیگاری و معتاد فریادی است از وجدان بر اینکار خطا.

۸. زمان

قَالَ عَلِيُّ ع: مَا مِنْ يَوْمٍ يَمُرُّ عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمُ أَنَا يَوْمٌ جَدِيدٌ وَ أَنَا عَلَيْكَ شَهِيدٌ فَقُلْ فِيَّ خَيْرًا وَ اعْمَلْ فِيَّ خَيْرًا أَشْهَدُ لَكَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَإِنَّكَ لَنْ تَرَانِي بَعْدَ هَذَا أَبَدًا من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۹۷.

امام سجاد (ع) در دعای ششم صحیفه:

هَذَا يَوْمٌ حَادِثٌ جَدِيدٌ، وَ هُوَ عَلَيْنَا شَاهِدٌ عَتِيدٌ صحیفه سجادیه، دعای ۶.

امام صادق (ع): روز به انسان چنین خطاب می کند: کار نیک انجام ده تا من روز رستاخیز به سود تو گواهی دهم.

قَالَ الصَّادِقُ ع: إِنَّ النَّهَارَ إِذَا جَاءَ قَالَ يَا ابْنَ آدَمَ اعْمَلْ فِي يَوْمِكَ هَذَا خَيْرًا أَشْهَدُ لَكَ بِهِ عِنْدَ رَبِّكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَإِنِّي لَمْ آتِكَ فِيمَا مَضَى وَ لَا آتِيكَ فِيمَا بَقِيَ فَإِذَا جَاءَ اللَّيْلُ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ

محاسبه النفس، ص ۱۵.

۹. خود عمل

۱. یَوْمَ نَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُخَضَّراً آل عمران/ ۳۰.

۲. وَ وَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا كهف/ ۴۹.

۳. وَ لَا يُحْزَنُ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ يس/ ۵۴.

۴. هُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ انعام/ ۳۱.

۵. یَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ

لَا تُفْسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ توبه/ ۳۵.

۶. روایات زیادی است که به تناسب اعمال دروغ، غیبت، ظلم سخن چینی و؟؟؟ تجسمی

صورت می گیرد.

از مکافات عمل غافل مشو.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: الدنيا مزرعة الاخرة إرشادالقلوب، ج ۱، ص ۸۹.

گندم از گندم بروید جو ز جو

در تفسیر آیه ۱۸۰ سوره آل عمران:

وَ لَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لِمَا هُمْ بِشَرُّهُمُ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا

بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ آل عمران/ ۱۸۰.

امام صادق (ع):

اموالی که در دنیا مورد بخل و مالیات اسلامی داده نشود در قیامت به صورت مار به گردن

صاحبش بند می شود.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: «سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ «سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (آل عمران - ۱۸۰) فَقَالِيَا مُحَمَّدُ مَا مِنْ أَحَدٍ يَمْنَعُ مِنْ زَكَاةٍ مَالِهِ شَيْئاً إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ

عَزَّ وَ جَلَّ ذَلِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نُعْبَاناً مِنْ نَارٍ مُطَوَّقاً فِي عُنُقِهِ يَنْهَشُ مِنْ لَحْمِهِ حَتَّى يَفْرَغَ مِنَ الْحِسَابِ

ثُمَّ قَالَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ «سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (آل عمران - ۱۸۰) يَعْنِي مَا

بَخَلُوا بِهِ مِنَ الزَّكَاةِ» کافی، ج ۳، ص ۵۰۲.

مرحوم شیخ بهائی:

جملاتی که از پیامبر (ص) درباره تجسم اعمال نقل شده قابل شمارش نیست.

شعراء با الهام از روایات اشعاری زیاد درباره تجسم اعمال دارند.

۱۰. قرآن

روایاتی است که قرآن هم فردای قیامت شهادت میدهد.

خداوند خطاب به قرآن: بندگان مرا چگونه دیدی؟

قرآن: پروردگار گروهی مرا حفظ کرده و چیزی از من ضایع نکردند و برخی مرا ضایع نموده مرا

سبک شمرده و تکذیب کردند و من حجت تو بر تمام خلق هستم. بحار، ج ۱، باب ۱۶،

روایت ۱۶

۲. شاکیان (قرآن، مسجد، رسول خدا، رهبران آسمانی)

۱. رسول خدا: يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا فرقان/ ۳۰.

۲. قرآن:

۳. مسجد:

۴. رهبران آسمانی:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ يَشْكُونَ الْمُصْحَفُ وَ الْمَسْجِدُ وَ الْعِترَةُ يَقُولُ

الْمُصْحَفُ يَا رَبِّ حَرِّقُونِي وَ مَرْتُوْنِي وَ يَقُولُ الْمَسْجِدُ يَا رَبِّ عَطِّلُونِي وَ ضَيِّعُونِي وَ تَقُولُ الْعِترَةُ يَا

رَبِّ قَتَلُونَا وَ طَرَدُونَا وَ شَرَّدُونَا فَأَجِئُوا لِلرَّكْبَتَيْنِ فِي الْحُصُومَةِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِي أَنَا أَوْلَى بِذَلِكَ

مِنْكَ وَسَائِلِ الشَّيْعة، ج ۵، ص ۲۰۲.

۶. از دست رفتن استقلال

دو مثال زنده: ۱. مثل یخ در برابر نور و حرارت

عَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ طه / ۱۱۱.

لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ غافر / ۱۶.

إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً بقره / ۱۶۵.

وَ ضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ انعام / ۹۴.

۲. تمام هوسهای انسان با دنیا در آن روز معلوم می شود.

عشق بازی با عروسک بوده است.

يَا أَيَّتُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَوَىٰ ذَاتِ الْبُاطِنِ فاطر / ۲۴.

لِمَثَلٍ هَذَا فَلَيعْمَلِ الْعَامِلُونَ صافات / ۶۱.

وَ إِلَيْهِ تُقْلَبُونَ عنكبوت / ۲۱.

برای حضور و ازگون می شوید بیدار شوید هوس می آیند.

یاری است مرا و رای پرده

حسن رخ او سرای پرده

علم همه پرده مصور

اشیاء همه نقش های پرده

این پرده مرا ز تو جدا کرد

این است خود اقتصادی پرده

من من که میان ما جدائی

هرگز نکند عطای پرده

ما رأیت شیئا إلا رأیت الله قبله و بعده و معه

۵. بهشت و جهنم

۱. بهشت

۱. اسباب ورود

۱. ایمان و عمل صالح

ایمان و عمل صالح: وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ بقره / ۸۲.

۲. تقوی

تقوی: تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا مريم / ۶۳.

۳. احسان

احسان: جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ مائدة / ۸۵.

۴. جهاد و شهادت

جهاد و شهادت: إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ

اللَّهِ توبه / ۳۱.

۵. ترك هوی و هوس

ترك هوی و هوس: وَ أَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

نازعات / ۴۱ - ۴۰.

۶. پیشی در ایمان

پیشگاه ایمان: وَ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ واقعه / ۱۲ - ۱۰.

۷. هجرت و جهاد

هجرت و جهاد: الَّذِينَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا وَ جَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَكْبَرًا ذَرَجَةً

عِنْدَ اللَّهِ وَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَ رِضْوَانٍ وَ جَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ

توبه / ۲۱ - ۲۰.

۸. صبر و شکیبایی

صبر و شكيبايي: وَ جَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَرِيرًا دهر/ ۱۲.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ رعد/ ۲۴.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ احقاف/ ۱۴- ۱۳.

۹. اطاعت خدا و رسولش

اطاعت خدا و رسول: وَ مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ نساء/ ۱۳.

۱۰. اخلاص

اخلاص: إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ أُولَئِكَ هُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ فَوَاكِهُ وَ هُمْ مُكْرَمُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ صافات/ ۴۳- ۴۰.

۱۱. صدق و دوستي

صدق و دوستي: هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ مائدة/ ۱۱۹.

۱۲. تزكيه

تزكيه: جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى طه/ ۷۶.

۱۳. استغفار

استغفار: وَ سَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ آل عمران/ ۱۳۳.

۱۴. انفاق

انفاق: وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ آل عمران/ ۱۳۴- ۱۳۳.

۱۵. خوف از خدا

خوف از خدا: وَ لِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ الرَّحْمَنِ/ ۴۶.

۱۶. تولى و تبري

تولى و تبري: لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَ أَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ يُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ مجادله/ ۲۲.

۱۷. نماز

نماز: إِلَّا الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ وَ الَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلْسَّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ وَ الَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ وَ الَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ رَاعُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ معارج/ ۳۵- ۲۲.

در حديث: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ

عوالياللاي، ج ۱، ص ۳۲۲.

۲. لذتها

۱. رواني

۱. احترام مخصوص

احترام مخصوص:

حَتَّى إِذَا جَاوَاهَا وَ فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَ قَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ زمر/ ۷۳.

و الْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَبِعَمِّ عُقْبَى الدَّارِ رعد/ ۲۴- ۲۳.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ يس/ ۵۸.

۲. محیط صفا و سلامتی

محیط صفا و سلامت:

هُم دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ انعام/ ۱۲۷.

و اللَّهُ يَدْعُوا إِلَى دَارِ السَّلَامِ يونس/ ۲۵.

و نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

حجر/ ۴۷.

۳. امنیت

امنیت:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ دخان/ ۵۱.

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَ لَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ اعراف/ ۴۹.

۴. دوستان خوب

دوستان بسیار خوب:

فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصُّدُقِيِّينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِكَ

رَفِيقًا نساء/ ۶۹.

إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ حجر/ ۴۷

۵. برخورداری محبت آمیز

برخوردهای محبت آمیز:

لا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَ لَا تَأْتِيهِمْ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا واقعه/ ۲۶- ۲۵.

لا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَ لَا كِذَابًا نبأ/ ۳۵.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكَهُونٍ يس/ ۵۵.

(سرگرمی های شادی آور)

۶. نشاط و سرور

نشاط و سرور:

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَ أزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ زحرف/ ۷۰.

(آثار شادی در چهره شما هویدا است)

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ مطففين/ ۲۴.

(طراوت و نشاط نعمتها مشهود است)

وُجُوهُهُ يَوْمَئِذٍ مُسْفَرَةٌ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ عبس/ ۳۹- ۳۸.

۷. رضایت خدا

رضایت خدا:

رِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ توبه/ ۷۲.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع: فيقول لهم تبارك و تعالى رضاي عنكم

و محبتي لكم خير و أعظم مما أنتم فيه تفسیر عیاشی، ج ۲،

ص ۹۶.

۲. مادی

۱. باغهای بهشتی

باغهای بهشتی:

جَنَّاتٍ بَّخْرِيٍّ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ بقره/ ۲۵.

فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ (بی خار) وَ طَلْحٍ مَنْضُودٍ (پربرگ) وَ ظِلٍّ مَمْدُودٍ وَ مَاءٍ مَسْكَوبٍ (آبشار واقعه) / ۲۸-۳۱

لا يَرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَ لا زَمْهَرِيرًا دهر/ ۱۳ .
۲. قصرهای بهشتی

قصرهای بهشتی:

وَ مَسَاكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ تُوْبَهُ / ۷۲ .
أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْعُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا فرقان/ ۷۵ .
غرفه خوش منظر، خوش هوا و بالاست.

۳. فرشها و ارائك

فرشها و ارائك:

مُتَكَبِّرِينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ الرحمن/ ۵۴ .
وَ زَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ غاشیه/ ۱۶ . (فرشهای زربفت و نفیس)
وَ تَمَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ غاشیه/ ۱۵ . (پشتیهای ردیف شده)

مُتَكَبِّرِينَ عَلَى زُرْفٍ (تحتها) خُضْرٍ وَ عَبَقَرِيٍّ حِسَانٍ (پارچه‌های بی نظیر الرحمن/ ۷۶ .

على سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ (بهم پیوسته) مُتَكَبِّرِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ واقعه/ ۱۶-۱۵ .

مُتَكَبِّرِينَ فِيهَا عَلَى الْارَائِكِ لا يَرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَ لا زَمْهَرِيرًا دهر/ ۱۳ .

هُمْ وَ أَرْوَاهُجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْارَائِكِ مُتَكُونَ يس/ ۵۶ .

۴. غذاهاي بهشتی

غذاهای بهشتی:

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ رَوْحَانِ الرحمن/ ۵۲ .

وَ فَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ واقعه/ ۲۰ .

وَ فَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ مرسلات/ ۴۲ .

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَ نَخْلٌ وَ زُمَانٌ الرحمن/ ۶۸ .

وَ طَلْحٍ مَنْضُودٍ واقعه/ ۲۹ . (موزهای متراکم)

وَ حَمِيمٍ طَيِّرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ واقعه/ ۲۱ .

۵. نوشیدنیهای بهشتی

نوشیدنیهای بهشتی:

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَهْآآءٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ (صاف) وَ أَهْآآءٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَ

أَهْآآءٌ مِنْ حَمْرٍ لَدَدَةٍ لِّلشَّارِبِينَ وَ أَهْآآءٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى محمد/ ۱۵ .

يَخْرُجُ مِنْ تَطْوِينِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ نحل/ ۶۹ .

(۷ نوع شراب)

إِنَّ الْآبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا دهر/

۵-۶ .

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا دهر/ ۱۸ . (لذیذ و پی در پی)

وَ سَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا دهر/ ۲۱ .

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ مطفنین/ ۲۵ . (شراب زلال دست نخورده)

لا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَ لا يُنزِفُونَ واقعه/ ۱۹ . نه سردرد

می‌گیرند و نه مست می‌شوند.

۶. ظروف و جام‌ها

ظروف و جامها:

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ (ظرفها) مِنْ ذَهَبٍ وَ أَكْوَابٍ (قدح زحرف/ ۷۱ .

بَأَكْوَابٍ وَ أَبَارِيقٍ وَ كَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ (جام لبریز واقعه/ ۱۸. وَ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآيَاتٍ مِنْ فَضَّةٍ وَ أَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا (بلورین دهر/ ۱۵.

قَوَارِيرًا مِنْ فَضَّةٍ قَدَرُوهَا تَقْدِيرًا دهر/ ۱۶.

قَالَ الصَّادِقُ ع: ينفذ البصر في فضة الجنة كما ينفذ في الزجاج بحار الانوار، ج ۸، ص ۱۱۱.

۷. لباس وزینت

لباسها وزینتها:

وَ يَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ (دیباى ضخیم كهف/ ۳۱.

وَ لِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ حج/ ۲۳.

يُجَلِّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ (دستبند) مِنْ ذَهَبٍ كهف/ ۳۱.

وَ حُلُوهَا أَسَاوِرَ مِنْ فَضَّةٍ دهر/ ۲۱.

۸. همسران

همسران بهشتی:

هُنَّ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ بقره/ ۲۵.

وَ زَوْجَانَهُمْ يَجُورِ عَيْنٍ دخان/ ۵۴.

حور: چشم زیبا

وَ حُورٌ عَيْنٌ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ واقعه/ ۲۳-۲۲.

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لَا جَانُ الرَّحْمَنِ/ ۵۶.

(نگاهشان کوتاه است یعنی مخصوص همسرانشان هستند)

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ الرَّحْمَنِ/ ۵۸.

(از نظر سفیدی)

حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ الرَّحْمَنِ/ ۷۲. (مصون و محفوظ هستند)

فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا غُرُبًا أَثْرَابًا واقعه/ ۳۷-۳۶.

(دوشیزگان خوش زبان با حرکات شیرین)

۹. نعمت های ویژه

نعمت‌های ویژه:

فِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْإِنْسُ وَ تَلَذُّ الْأَعْيُنُ زحرف/ ۷۱.

وَ لَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَ لَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ فصلت/ ۳۱.

وَ هُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ انبیاء/ ۱۰۲.

هُنَّ فِيهَا مَا يَشَاوَنَ نَحْلٍ/ ۳۱.

۳. خصوصیات بهشت

۱. تکرار غیر ملال آور

پاسخ: ۱. معیارهای جسمی و روانی این جهان را میدانیم از آن جهان اطلاع نداریم. شاید حالاتی باشد که با تکرار شوق انسان بیشتر شود.

۲. در همین جهان بعضی از نعمتها تکراری است اما ملال آور نیست. مثل استفاده از آب و هوا. هرچه هم نوشیدنی گوناگون باشد اما انسان از آب خسته نمی شود و برایش لذت بخش است.

۳. جلوه‌های خداوند بی نهایت است و هر روز و ساعت لطف و عنایت تازه و رحمت ویژه‌ای بر بهشتیان می رسد چه مانعی دارد درختان و نهرها و گلها و شرابها پیوسته در حلا تحول و دگرگونی باشد.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنِ الرَّحْمَنِ/ ۲۹.

را بعضی مفسران گفته اند اعم از دنیا ست.

قَالَ الصَّادِقُ ع: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ بِيَدِهِ وَ لَمْ تَرَهَا عَيْنٌ وَ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَيْهَا مَخْلُوقٌ يَفْتَحُهَا الرَّبُّ كُلَّ صَبَاحٍ فَيَقُولُ ازْدَادِي رِيحًا اَزْدَادِي طَيِّبًا تَفْسِيرُ الْقَمِي، ج ٢، ص ١٦٨.

٢. کهنه نشدن لذت ها

نعمتها و مواهب در مقایسه با زوال آنها ارزش پیدا می کنند. اگر مریض نباشد سلامتی مفهومی نخواهد داشت. اگر همه ٢٠ باشند عادی می شود ...

جواب: خداوند بهشت را بگونه قرار داده که برجهنم اشراف دارد و بهشتیان پیوسته وضع خود را با اهل دوزخ مقایسه می کنند و طعم شیرین لذات بهشتی کهنه نمی شود.

٢. جهنم

١. عذاب ها

١. روحانی

١. تحقیر و اندوه و حسرت

١. تحقیر و اندوه و حسرت: هُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ حج / ٥٧.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ آل عمران / ١٩٢.

كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ عَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا حج / ٢٢.

قَالَ احْسَبُوا فِيهَا وَ لَا تُكَلِّمُونَ مَوْمِنُونَ / ١٠٨.

سَمِعُوا لَهَا تَغِيْظًا وَ زَفِيرًا فرقان / ١٢.

٢. جسمانی

١. شدت عذاب

شدت عذاب: يَوْمَئِذٍ لَوْ يَسْتَدِينُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَ صَاحِبَتِيهِ وَ أُخِيهِ معارج / ١٢-

١١.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ فجر / ٢٥.

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ غاشيه / ٢٤.

٢. غذاها و نوشیدنیها

غذاها و نوشیدنیها:

إِنَّ شَجَرَةَ الزُّقُومِ طَعَامٌ الْاِثِمِ (گنهکار) كَالْمُهْلِ (فلز) يَغْلِي (مذاب) فِي الْبُطُونِ كَغَلِي الْحَمِيمِ (مثل آب جوشان دخان) / ٤٦-٤٣.

تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آيَةٍ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ صَرِيحٍ لَا يُسْمِنُ وَ لَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ غاشيه / ٧-٥.

وَ لَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسَلِينَ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ حاقه / ٣٧-٣٦.

وَ إِنْ يَسْتَعِثُّوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَائِئُ سَاءَتْ مُرْتَفَقًا (محل اجتماع كهف) / ٢٩.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَ لَا شَرَابًا إِلَّا حَمِيمًا وَ غَسَاقًا

نبأ / ٢٥-٢٤. (آب سوزان، مایع خونابه)

٣. لباس دوزخیان

لباس دوزخیان: فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ حج / ١٩.

٤. بادهای کشنده

بادهای کشنده: سَرَابِيلُهُمْ (لباس) مِنْ قَطْرَانٍ (ماده چسبنده و بدبو) وَ تَعَشَى وُجُوهُهُمْ النَّارُ ابراهیم / ٥٠.

فِي سَمُومٍ (باد سوزان) وَ حَمِيمٍ وَ ظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ (سایه سوزان) لَا بَارِدٍ وَ لَا كَرِيمٍ واقعه / ٤٤-٤٢.

٥. زندان انفرادی

زندانهای انفرادی و شکنجه: وَ إِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّبِينَ دَعَوْا (فرباد و اوایلای آنان بلند است) هُنَالِكَ ثُبُورًا

فرقان / ١٣.

بكار نگرفتند عقل و ...: وَ لَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا
اعراف/ ۱۷۹.

قَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ
ملك/ ۱۰.

۶. استکبار

استکبار: أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ زمر/ ۶۰.

وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ اعراف/ ۳۶.
۷. ظلم

ظلم: إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهَا سُرَادِقُهَا كهف/ ۲۹.

وَ أَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا جن/ ۱۵.

۸. وابستگی بظالم

وابستگی به ظالم: وَ لَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ هود/ ۱۱۳.

۹. فراموشی آخرت

فراموشی آخرت: الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسَيْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَ مَا أَوَّكُنَا النَّارَ جَائِئِيهِ/ ۳۴.

۱۰. دنیاپرستی

دنیا پرستی: مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ اسراء/ ۱۸.

۱۱. زراندوزی

زراندوزی: الَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لَا يُنْفِقُوهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشَّرْنَاهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ توبه/
۳۴.

يَوْمَ يُجْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فُتْكُوى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ توبه/ ۳۵.

۱۲. فرار از جبهه

تَلْفَحُ وَ يُجْوهَهُمُ النَّارُ وَ هُمْ فِيهَا كَالِحُونَ مومنون/ ۱۰۴.

(ضربه‌های آتش به صورتشان نواخته می‌شود و آنها چهره‌ها یشان را در هم کشیده‌اند.)
إِذِ الْأَعْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ غافر/ ۷۱.

آنها را در آب جوش می‌کشند: يُسْحَبُونَ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ غافر/ ۷۲-۷۱.
سپس در دوزخ به آتش می‌کشند.

۲. ویژگی‌های جهنمیان

۱. اسباب جهنمی شدن

۱. کفر

کافران و جهنم: إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَ الْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا نساء/ ۱۴۰.

إِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ توبه/ ۴۹.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ نساء/ ۱۴۵.

۲. ضد عن سبیل الله

صد عن سبیل الله: فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَ كَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا نساء/ ۵۵.

۳. عصیان خداوند

عصیان خداوند: وَ مَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا جن/ ۲۳.

وَ مَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَ يَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَ نُصَلِّهِ
جَهَنَّمَ وَ سَاءَتْ مَصِيرًا

نساء/ ۱۱۵.

۴. استهزاء

استهزاء: ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَ اتَّخَذُوا آيَاتِي وَ رُسُلِي هُزُوعًا كهف/ ۱۰۶.

۵. عدم استفاده از عقل

فرار از جبهه: وَ مَنْ يُؤْمِدْ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَ مَأْوَاهُ جَهَنَّمُ
انفال/ ۱۶.

۱۳. ریختن خون بی گناه

ریختن خون بیگناهان: وَ مَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ نَسَاءً / ۹۳.

۱۴. ترك نماز

ترك نماز: مَا سَأَلَكُمُ فِي سَفَرٍ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ مَدَثَرُ / ۴۳ - ۴۲.

۱۵. خوردن مال یتیم

خوردن مال یتیم: إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا نَسَاءً / ۱۰.

۱۶. ربا خوردن

ربا خواری: أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَ أَمْرُهُ إِلَىٰ اللَّهِ وَ مَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ بقره / ۲۷۵.

۱۷. کفران نعمت

کفران نعمت: بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَ أَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبُورِ جَهَنَّمَ يَصَلُّوْنَهَا وَ يَنْسُوْنَ الْقُرْآنَ ابراهیم / ۲۹ - ۲۸.

۱۸. کم فروشی و عیب جوئی

کم فروشی و عیب جوئی: وَ يَلِّ لِلْمُطَفِّفِينَ مَطْفَفِينَ / ۱.
وَ يَلِّ لِكُلِّ هُمْزَةٍ لُْمَزَةٍ هَمْزَةٌ / ۱.

۱۹. اسراف

اسراف: أَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ غافر / ۴۳.

۲۰. جرم و گناه

جرم و گناه: وَ نَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا مَرِيمَ / ۸۶.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ زحرف / ۷۴.

۳. ارتباط خبر دادن از عالم غیب

۱. جلوه معاد در بقیع برای رسول اکرم (ص)

در تفسیر علی ابن ابراهیم می خوانیم که جرئیل نزد رسول خدا آمد و دست او را گفت و به بقیع برد در کنار قبری صاحب قبر را صدا زد و گفت: باذن خداوند برخیز او که از صالحان بود با چهره درخشان

برخواست و خاکها را پاک کرد و گفت: الحمد لله و الله اکبر. سپس به کنار قبر دیگری آمد که از افراد بد بود او با صورت سیاه برخاست و فریاد می زد یا حسرتنا یا لشورا بعد هر دو به جای خود بگشتند.

سپس فرمود: ای محمد (ص) در قیامت هم همینطور مبعوث خواهند شد. تفسیر علی ابن ابراهیم
قمی، ص ۵۱۱

۲. راه خبر

۱. رسول الله (ص)

رسول الله (ص) خبر داده و او شب معراج همه خیر ار دیده رفت و آمد و خبر داد و راستگوتر از او کیست.

۲. رؤیاهای صادقانه

رویاهای صادقانه از افرادی که از دنیا رفته اند.

۳. مکاشفات اولیای خدا

معاد

مکاشفات اولیاء خداوند: مثلاً صاحب مفاتیح الجنان می‌گوید: در وادی السلام نعره شتری را دیدم که گویا می‌خواهند بر بدن او داغ نهند. با سرعت رفتم جنازه‌ای دیدم با جمعیتی تشییع می‌کنند ناله از درون جنازه بود ولی فقط من می‌شنیدم نه تشییع‌کنندگان. کسانی که در شهادت ۷۲ نفر در حزب جمهوری جان سالم به در بردند، گفتند: آخرین کلام دکتر بهشتی این بود من بوی بهشت استشمام می‌کنم. این را گفت سالن منفجر شد.